

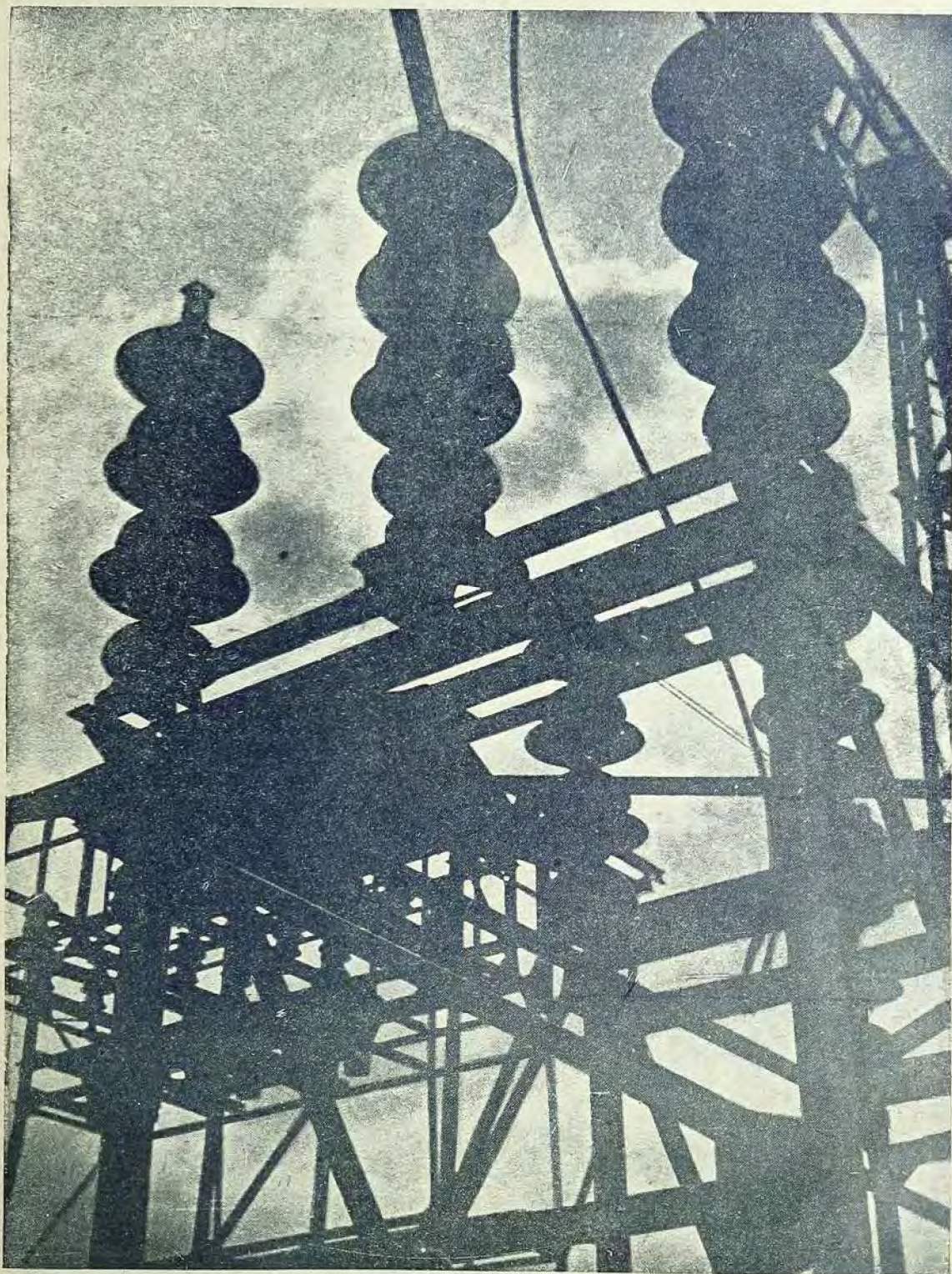
505

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ

ЦАНА
15
НАП.

N 21-22

88 05/2288

АСІНСТАН УСТУПІЎ У СТРОЙ!

ФОТО УЛ. СЕМЯНЯКИ

ПРЫМАЕЦЦА ПАДПІСКА НА 1931 год

САВЕЦКАЯ КРАІНА

НА НАВУКОВА-ДАСЬЛЕДЧЫ, НАВУКОВА-ПАПУЛЯРНЫ КРАЯЗНАЎЧЫ ЧАСОПІС

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—навукова-дасьледчы, навукова-папулярны марксыцка-ленінскі краязнаўчы часопіс—зьмяшчае артыкулы навукова-дасьледчага, навукова-папулярнага, політычна-масавага, публіцыстычнага, апісальнага характару, а таксама краязнаўчыя нарысы, марксыцка-ленінскую крытыку, рэцэнзыі і бібліяграфію.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—магутны барацьбіт за марксыцка-ленінскую ідэалёгію, за дыялектычны мэтад маркса-леніна ў краязнаўстве і навуцы, магутны барацьбіт за генэральную лінію камуністычнае партыі.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—ваяўнічы змагар з варожымі марксызму-ленінізму плынямі ў краязнаўстве і навуцы, ставячы задачу ваяўніча змагацца з контррэвалюцыйным беларуск. нацыянал-дэмакратызмам за пролетарскую навуку і культуру, за савецкае краязнаўства.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—ставіць задачай мобілізацыю шырокіх мас на дасканаласць навуковае дасьледваньне вытворчых сіл БССР у інтарэсах соцыялістычнага будаўніцтва і на непасрэдны ўдзел у гэтым будаўніцтве.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—за савецкае краязнаўства.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—за перабудову ўсёй краязнаўчай працы на новых вытворчых асновах. кожны завод, кожная фабрыка, кожны саўгас, колгас—даёш краязнаўчыя ячэйкі для вывучэньня вытворчых сіл у інтарэсах пасьпяховага соцыялістычнага будаўніцтва.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—арыентуецца на масавага краязнаўцу. партыйцы і комсамольцы, беспартыйныя рабочыя, колгасьнікі, батракі, беднота і лепшая частка сераднякоў, студэнцтва, вучнёўская моладзь, вясковая і гарадзкая інтэлігенцыя, адданая справе соцыялістычнага будаўніцтва—актыўна пішэце ў часопіс вашы краязнаўчыя допісы.

ВЫХОДЗІЦЬ
Р А З
У МЕСЯЦ

УМОВЫ ПАДПІСКІ:

На год		На 9 м.		На 6 м.		На 3 м.		На 1 м.	
Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.
4	—	3	25	2	25	1	25	—	50

Падпіска з кожнага месяца

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА:

У бюро падпіскі „Кніга-Поштай“ (Менск, Пляц Волі, 5), у рэдакцыі часопісу (Менск, рог Ленінскай і Унівэрсытэцкай, 29-35 Краязнаўства), ва ўсіх паштовых аддзяленьнях, у раённых і акруговых краязнаўчых арганізацыях і ва ўсіх кнігарнях Беларускага Дзярж. Выдавецтва і інш.

САВЕЦКАЯ КРАІНА ПРАДАЕЦЦА: у Цэнтральным бюро Краязнаўства пры Бел. Акадэміі Навук, ва ўсіх аддзяленьнях Белдзяржвыдавецтва і ва ўсіх аддзяленьнях і кнігарнях іншых выдавецтваў.

Чырвоная
Беларусь

Пролетары ўсіх краін, алучайцеся!

Лістапад 1930

№ 21-22

АДРАС РЕДАКЦЫІ:
МЕНСК, САВЕЦКАЯ, 63.

Тэл. 17-09

Беларусь
АСІНСТАН ЗАГАВАРЫЎ

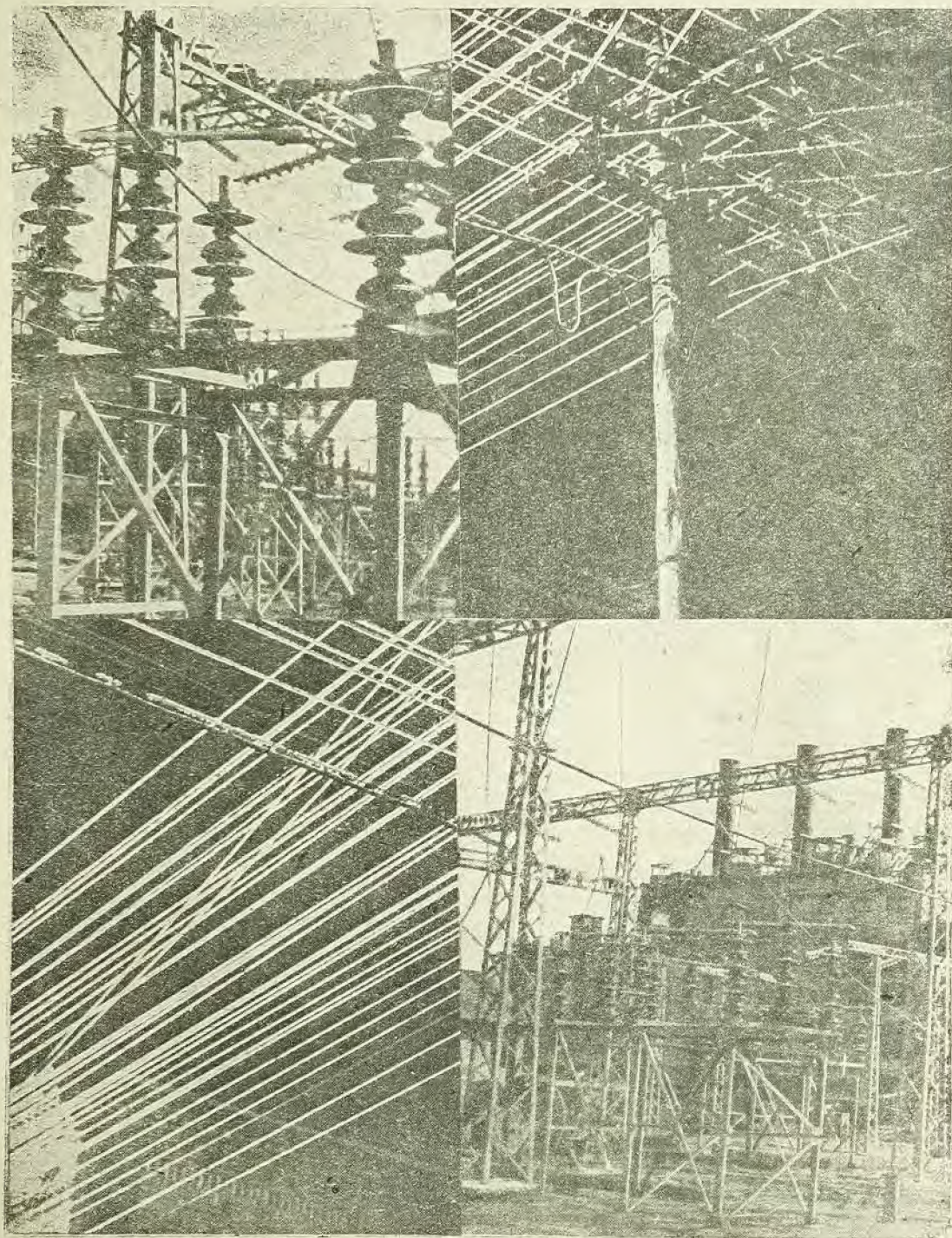

Фото Ул. СЕМЯНІКІ

АПАВЯДАНЬНЕ КУЗЬМЫ ЧОРНАГА.

МАЛЮНКІ ВАЛ. ВОЛКАВА.

Цяперашнія перадавыя ударнікі—Гімпаль, з такарнага цэху. І Вясёлюскі, са зборачнага цэху, летась пазналі былі раз старога знаёмага. Спатканьне адбылося на тэрыторыі заводу, на нашым вузкім заводскім дварэ. Раўла сірэна. Вечэрняя зьмена заступала дзённую. Гімпаль і Вясёлюскі, сышоўшыся ля фабкомаўскага ганку, рушылі ісьці ў страўню, а аступіў дадому... Рантам заўважылі як-бы знаёмага чалавека ў шырозна адчыненых дзвярэй у лісьцёвы цэх. Чалавек быў танкавы крыху, сярэдніх год, даволі высокі. Закуродымленая кепка была нацягнena на лоб і з-пад казырка пазіралі ясныя вочы ў скрыты рух пальцаў з махорачнаю папераю: ён закурваў.

— Эге-гэ, бачыш,—штурхануў Вясёлюскі Гімпаль,—прыгледзься адно, ты нідзе ня бачыў гэтага чалавека? І, здаецца, ён тут новы, бо няўжо-ж дагэтуль я не спаткаў яго тут дзе.

— Чаму ня бачыў,—адказаў Гімпаль,—нешта была ў мяне з ім... Чакай-жа, хто-ж гэта можа быць?

Яны палышлі бліжэй і Гімпаль, каб пачаць гаворку, працягнуў руку.

— Дай, таварыш, паперы, закурывь.

І ўжо засадзіў руку ў кішэню і набраў у тры пальцы махоркі.

— Той спакойна сказаў:

— Паперы? От зараз.

І сам стаў прыглядацца да Гімпаля. У гэты момант Гімпаль, Вясёлюскі яго і пазналі. Пазналі па голасе.

— Вигель!—сказалі яны абодва разам.

— Я і сам на вас прыглядаюся. Гімпаль? Вясёлюскі?

Спакойна, без жаднага зьдзіўленьня, ён працягнуў ім абодвум руку і стаў з імі на доўга: сірэна пакінула раўні, апошнія пармоўшчыкі вышлі з лісьцёвага цэху, там штосьці бляшанае абразгалала, хтосьці моцна загаварыў.

— Ну, дык я іду, браткі,—сказаў Вигель і адразу пайшоў, сказаўшы толькі:

— Дык гэта вы тут? Гэта старое месца ваша? Той самы даўнейшы Хукманаўскі завод, што тады гаварылі?

— Але.

— А я тут нядаўна. Ну, іду.

Назаўтра раніцою, чакаючы хвіліны заступаць на сваю зьмену, Вясёлюскі ўспамінаў пра учарашняе спатканьне. Успамінаў не таму, што там хацелася вельмі пачуць пра Вигеля—мы, хто і хаў яго, Вигеля ня ведалі і яшчэ ня было прычыны як-небудзь іначай ад усіх, адмыслова, уведзець яго. Вясёлюскі гаварыў, так сказаць, дзеля свае прыемнасьці, бо любіў ён успамінаць свае ранейшыя прыгоды, і такі пагаварыць часам любіў. А гаварыў ён удала, на язык быў востры, калі сказаў слаўно, ды прыкажа, дык доўга будзеш памятаць, калі пройме дыбе сваім словам. Здаецца і словы, тыя самыя што і ва ўсіх нас; калі ён гаворыць, скажам, пра стрэльбу, дык здаецца, папрахам навакол пахне.

Слухаючы яго ў тую раніцу, мы, хто сам валачыўся калі ў вінтоўкаю на лагчынстых дарогах і цудоўных узьлесках, уявілі сабе, як жывы, той дзень, калі Вясёлюскі і Гімпаль першы раз былі спаткаліся з Вигелем.

Невядома куды бегла сьцэжка—праз дубякі, праз асінышкі, праз ручаіну пад крушыньнікам, праз паўзлесную дарогу, праз у ляс—у дубякі, у асінышкі... Ядловец астаўся на узьлеску, крушыньнік згусьціўся над самаю ручаіною. Дрэсен у самай чысьцісенькай вадзе. Страшэнная моц як біла ў нос лесавая вільгаць. Пахла восень. Птушкі даганялі сонна. Бусел шыдаўся на той бок лесу, ля ядлоўцу. Даўно пара яму выя-

цеш! Сьцэжка вяла проста. Пад крушыньнікам было ціхутка. На дубох сьпелі жалуды. Асінавы кусток трэсься і лепетаў. Дробныя птушкі пстрыкалі навакол, грыбны водыр цёк з зямлі, верасы цьвілі скрозь над імхамі. Дробны каршачок плаваў над асінышкім, вавёрка імчалася цераз дубы. Лес маўчаў. Сонца жыло на яго вяршалінах...

— От там мы, гэтак, і спаткалі яго, Вигеля. Цяпер я вам гэтак расказваю ўсё і сам веру, што гэтак прыгожа было навакол. Але гэта я толькі цяпер ўспамінаю. А тады, дык зуб на зуб у нас не пападаў з Гімпалям. Што-ж, так сказаць, без аховы закону, смальнуў хто з-за куста, дастаў душу—дык яшчэ яму падзякуюць, што зьвеў са сьвету здрадніка „айчыне“ (Вясёлюскі з вобразным прыскам сказаў апошніяе слова). Адным словам, мы з Гімпалям былі дэзэртэрамі з царскае арміі. Гэта была апошняя восень перад рэвалюцыяй. Немцы растрасьлі нашу часць, дык мы, прызначна, ня лішне і бедавалі. Немцы займалі мясцовасьць шпарка, а мы ледзьве ногі валаклі. Няхай будзе, што будзе—падумалі мы і падаліся шіхом з шырокае дарогі ў гэтую сьцэжку. Я-то яшчэ сьцэжкі, а мой небарак Гімпаль, дык проста можа сказаць, канае ідуць. Гімпаль мой родам з Беластоку, там яго сям'я, а Беласток даўно ўжо ў немцаў. От ён і адважыўся—хоць, кажа, у палоне буду, але на адной тэрыторыі з дзецьмі і жонкаю. Асабліва насьпела ў яго думка, як засмаліў быў яму ў вуха за нешта фальдфэльс. А генэрал трымаў прадмову: „...кто убёт изменника отечеству, суду не подлежит...“ Ну дык чорт-жа тваю мацэру бяры з тваім „апечаствам“,—сказаў Гімпаль і пачаў пайсьці за сабою. Самае важнае—каб як шіха фронт перайшоў! Апошнія дзён два, дык нават ужо і гарматы пакінулі раўні, немцы шіхом, па пятах, смалілі і ўсё. Вигеля мы убачылі ў самай гушчэрні кустоў. Ён перабуваўся. Мы як наткнуліся на яго, дык адразу сумеліся. Сядзіць сабе салдат і анучу на нагу намручвае, а навакол шіха, як дома... Ну, але далей другім разам”.

І Вясёлюскі рушыў у свой цэх. А пасья мы дазналіся ка-нец гэтага расказу.

Вигель кінуў к чорту вінтоўку і назіркам ішоў дадому, таксама недзе пад Беласток. Яны ўтрацілі шчасліва пераседзеці ў бліжэйшым хутарку фронт, праседзеці пад руінамі, на попельшчы. А там—разышліся: Вигель—дадому, а Гімпаль пачаў ішоў шіхом Вясёлюскага ў Беласток. Там іх і ўзялі ў лягэр палонных, як былых вайскоўцаў. От пакуль што і ўсё, што мы пачулі ад Вясёлюскага. Пасья, як пачала ў нас умацоўвацца сыстэма спрэс усяе вытворчасці брыгадамі, і як Вигель ня тым памятным сходзе быў увесь ажыў і ўстрапянуўся. Вясёлюскі ўспомніў момант іхнага разьвітання з Вигелем, тады ў Беластоцчыне. Адзін момант застаўся ў памяці Вясёлюскага і прыйшоў на памяць цяпер. Талы ўжо яны здружыліся з Вигелем. І от калі разьвіталіся, Вигель зачырванеўся ўвесь раятам, відаць, нейкае хваляваньне працягла яго.

І гэта было нечакава Вясёлюскаму і Гімпалю, бо дагэтуль ён быў маўклівы, нават пануры, найбольш усё згаджаўся і ніколі не спрачаўся, як-бы хацеў, каб усё было шіха і добра. У яго была нейкая падатлівасьць, мяккасьць, сваясабліва ішчаўнасьць да ўсяго, але вялікага ажыўленьня тут ня было. Ён павольна і шіха рабіў сваю справу—ішоў сабе, гаварыў, калі трэба было гаварыць, стаў падарожным таварышам, але не сказаць каб лёгка было думаць, што ён надоўга пасья разьвітання пакіне ў памяці гэтае знаёмства. Гэтак думалі Гімпаль і Вясёлюскі... Дзесьці ўсё глыбока схавана ў ім. Ад яго паві-

вала заусёды гэтакім гоўным настроем, які гнаў ад сябе ўсялякае утрапненне. Можна таму гэтак і лёгка было з ім ісьці ў гэтакія трыкожныя хвіліны: ён заспакойваў і абнадзейваў... Дык на разьвітаньні, ён усхваляваўся:

— Вы ведаеце, браткі, от як усё адно ўжо няма чаго болей чакаць. Хоць ня думай ні пра што, хоць на сьвечу не жыць! Цяпер куды йду? Можна чорту лысаму ў лапы! Можна на зьдзек! Можна дзяцей дзе ўжо разьбіваў да гарматы, можна адно косці дзе асталіся! А можна, яшчэ горай, калёкамі асталіся! Можна галодныя сядзець! А што я ім прынясу? І па што я сам іду? Нічога я за сабою не пакінуу, нічога і не знайду там, куды йду? Навошта йду? На шчасце? Куды мяне гналі? Што і каму адваджаў я быў павінен? І за п'ячыма, і перад вачыма,—усё адно. Як на сьвечу і прытулку нашаму брату няма. Змалку быў, як госьць на сьвечу, гэтак і ўсё далей. Нехта за неш аваю, нехта нешта мае і мець будзе... Што гаварыць! Бывайце...

Ён пацалаваўся з таварышамі. І ўжо адыходзячы ўспомніў:

— Вінтоўку кінуў. Можна дарэмна. Можна трэба было хоць штыхам іду ў грудзі пранізаць. Генэралу, ці якому іншаму чорту.

Весьляоўскага зданула. І ён сказаў ў адразу:

— Ка! Ты ўсё гэтак будзеш ля Беларуска, дык будзеш бачыцца з намі; і вінтоўка яшчэ знойдзецца. Яшчэ ўсёго будзе.

І з запытаньнем паглядзеў на Гімпаля. Той быў тут большы тубыдзель. Вінгель пайшоў. Ён меў надзею поблізу тут прыгарадзін хату, нейкіе капецчэе рамяство ў руках...

Гімпаля і Весьляоўскі былі ў палоне. Аж ад самага змірэння. Тымчасам Вінгеля больш не спатыкалі. Не маглі знайсці нават і тады, як іх выпусцілі на волю.

І зноў яшчэ йшла шпарка. А пасля польская вайна. Пасля вызвалення з палону, ужо Весьляоўскі пацягнуў Гімпаля ў свой горад, сам сьпішаў на ранейшую рабату ў свой зборачны цэх. З вольчыка Хукмана да гэтага часу як вадою змыла. Але завод неўзабаве здыгнуўся дрымотным жахам: з паловай людзей пайшлі нягэзавод з палкамі, з паловай — разьбіраўся недзе. Весьляоўскі як вярнуўся з вайны, звод стаў як марцьвяк: палкі, аступаючы, паразьбівалі яго. Весьляоўскі, а пасля і Гімпаля, былі адны з першых, што ўзяліся разьбіраваць завод. Друга яшчэ завод ледзьве дыхаў. Але год за годам... І от цяпер... Але цяперашняе пачалося, можна сказаць, з леташняга году. І нават ня з леташняга, а крыху пазьней, як пайшоў другі год пяцігодкі. Рабілі сабе на заводзе, рабілі; хто рабіў, а хто калупаўся; але на другім годзе пяцігодкі раптам даніло да вушэй як з грому: прарыў. І пайшло рэччэ страшныя слова. Нават не прарыў ужо, гаварылі, а правіл. Тут, прарыў, крыху перабольшвалі, але гэта можа і добра. Слова, калі яно там дзе трэба і добра ўжыта, заўсёды падагнае людзей. Гэтак і тут. Усё заварушылася. Ячэйкі—партыйныя, камсамольскія, фабмаўцы, рэдактары цэхавых насьценных газет... Спачатку, вядома, найбольш гаварылі, а пасля і за справу пачалі брацца. Завод у нас сярэні, да дзьвёх тысяч рабочых не дацягае, але Весьляоўскі і Гімпаля доўгі час ня бачылі тут Вінгеля. Ён, як пасля выявілася, прапанаў ужо тут, да таго спатканьня, месяцаў са тры. А пасля таго спатканьня яны ўтраці, старыя таварышы, часта пачалі бачыцца. Ня было аніводнае хвіліны, каб Вінгель стаў калі падобна да самога сябе тады, калі яны разьвіталіся на Беларускае. Ён быў

— Вінгель,—сказалі яны абодва разам...

ціхі, спакойны, гаварыў мала, нічому ніколі ня дзівіўся, шхэ рабіў сабе ў лічбавым цэху,—прыходзіў увечары заліваць формы. Гэтакі ён быў у тую хвіліну, калі яны ўзыхілі яго першы раз у лесе, пад крушыньнікам. З гэтакімі сталаю пільнасьцю ён тады перабываўся і здаецца, нічога ніколі не ўзварушыў яго, а тое хваляваньне на разьвітаньні было вынайдкам. Ён гаскаваў, як тады дома жыў сабе цха, прыхоўваючыся ў крыху ад немці, каб не піпасьці ў палоніцы, а пасля ваяваў з палкамі і, як скончылася вайна, застаўся тут і па аў кляпаціцца, каб сям'ю сваю дастаць сюды з-за новае мяжы. Сям'я, нарэшце, прыехала.

На рабочых сходах ён галасаваў за добрыя прапановы, сам нічога не прапанаваў, рабіў акуратна, работы абы як і дзе ня кідаў...

Раз на сходзе, пасля ўжо іхнага спатканьня ля дзьвярэй лічбавога цэху, Весьляоўскі даў прапанову прапанаваць тры пяцігодкі без выхадных дзён, каб хутчэй расправіцца з прарывам. Хтосьні з камсамольцаў напавіў Весьляоўскага: ня тры пяцігодкі, а дзесяць п'яцігодкаў. Сход падтрымаў. Гімпаля правёў гэта ў сваім цэху. Большасць згадзілася. Згадзіўся і Вінгель і прапанаваў, але здавалася, што гэта ён разам з усімі, каб не астацца. Хто яго ведае, што ў яго за думкі былі тады. Прапанаваў усё заўзята, час ішоў, неўзабаве канчэўся другі год пяцігодкі, прарыў наменшыўся, была надзея, што яго сьлед зараз згладзіцца. Усё было аплывана і вядома было, што да канца гаспадарчага году прамфіплян будзе даведзены да канца. Выйдем без прарыву. І от, некаторыя зноў пачалі калупацца, хоць гэтакіх усё-ж, сказаць праўду, у нас няпер стала менш. Тымчасам і восянь нахапілася. Новы год от зараз на завод нагрэне. У нас рыхтаваліся да дня ударніка. У тыя дні адбыўся вялікі агульны сход рабочых. Гэта проста была масавая вытворчая нарада. У тыя дні складаліся кантрольныя лічбы, самакрытычная мятла вымывала з самых пемных куткоў усялякую шухаць. На новы год зьбіраліся новыя прапачовы ад рабочых. Разгортвалася кампанія за контрактаньнем да канца пяцігодкі, шукалі лепшых сы тэм у рабоце, бліжэй момант разгартнуць вытворчыя манэўры, зводзяк шматтыражкі і насьценнага газет смалілі па лятуюх... Да гэтага сходу камсамольскія ударныя бригады рыхтаваліся загадзя: важна было, каб пачытава ўсіх работнікаў заводу пакінула ісьці самапасам, увабраць яе ў сыстэму, у пляны. Пасля цэхавых абгаварэньняў, было тут агульнае абгаварэньне сусьцэннага прамфіплян. Рабочыя падавалі свае лічбы нормны вытворчасьці, большыя за тыя, якія падавала адміністрацыя. Дык раптам і падняўся на сваім, шхім дагэтуль, месцы Вінгель. Весьляоўскі і Гімпаля пасля расказвалі, што ў першую хвіліну яны падумалі, што гэта Вінгелю надакучыла сядзець тут на сходзе і ён зьбіраецца ісьці, каб пасля згадзіцца з усімі пастановамі сходу і выконваць іх сумленна і церавіта, без уласнай тут ініцыятывы. Што-ж гэтакі чалавек Вінгель. Але ён не пайшоў, а напрасіў слова. І гэта выйшла ў яго няспрытна, з няпрывычкі гаворыць перад вялікім натоўпам. А як пачаў гаварыць, нясьмеласьць яго пачалі згладжвацца, пасля зусім прапала, толькі лід ся з слоў і вачэй жаганьне сказіць штосьці, што як-бы ўсё не ўдавалася яму выказаць дагэтуль.

— Я вытворчыя манэўры разумею гэтак,—гаварыў ён, прыжмурваючы вочы.—што гэта, каб ня спыняць іх праз нейкі малы ці, нават можа як іншыя думуюць, вядома, Гэта не кампанія якая-небудзь. Гэта вам ня тое, што абы і ўсё тут.

А чаму? Таму што мы не лятуні якія-небудзь (сёння тут, а заўтра там, бегай, мінвай работу, лётай а канца у канец!..).

Было в даць, што ён незадаволены сваёю гаворкаю, што мацней і больш выразную думку ён стараецца выказаць. Ён вадзіў пальцамі па ілбе, жмурыў вочы.

—...Я скажу пра сябе. Я рабіў дагэтуль дрэнна? Не апошня-ж я тут сьпіна ў калісе! Я сваю норму вырабляў, нават яшчэ больш. Але я сам ведаю, гэтага мала! І кожны лятун, нават прагульшчык часам можа сваю норму вырабіць. Я на якім ірунне стаю тут?..

Зноў было в даць, што занадта слаба ён улавае словам, каб выказаць свае моцныя думкі.

—...От калі я калісьці спаткаўся быў з Вясёлоўскім і Гімпалям у лесе, чорт ведае дзе, блізка сьвету адсюль. Яны ведаюць... Дык чаго мне дрэнчыла тады? Чаму мне тады было — хоць тапіся?.. Яны ведаюць, могуць расказаць...

Вясёлоўскі і Гімпаць успомнілі тады, яа Вінгель разьвітваўся з імі на Беласточчыне. Гэтак сам ён гаварыў тады: штосьці хацеў выказаць большае, вялікае, а толькі расхвалываўся і нарэшце, махнуўшы рукою, пачалаваўся, і зачырванеўся ўвесь.

— Тады я чаго глядзеў, да чаго ішоў, чаго шукаў і за што ваяваў? Ні ўзад падацца, ні ўперад. Усё адно, як у моры шукаеш цвёрдае зямлі пад нагамі... Я гавару, таварышы, што я цяпер павінен стаяць за тое, што трымаю ў руках. Сам-жа сябе я павінен бараніць ці не?

Тут яго думку ўсё зразумелі. Хтосьці падказаў:

— Ну, адным словам, ты заклікаеш усіх да няспыннага ўдарніцтва?

— Але. Гэта і ёсьць, па-мойму, тыя самыя вытворчыя манэўры. Гнаць і гнаць работу наперад, аж пакуль ня будзе перадышка дзе-небудзь.

— Дзе-небудзь на першым паўстанку соцыялізму! — кінуў радасна хтосьці з камсамольцаў.

— Але, але... Таварышы, — паліў высока тут голас Вінгель. — Я гавару от што: першае — засту, аць зьмене пасля зьмены апазу, няспыняючы варштату, каб работа ішла кругла цэлы дзень. Другое: увесь цэх, скажам, разьбіць хутчэй на ўдарныя брыгады і кожная брыгада каб мела, скажам, сваю перадачную брыгаду зьверху, а гэтак сама і зьнізу. От, скажам, брыгада такарнага цэху — мае сваю папярэднюю брыгаду ў лішчэвым, а пасля ў зборачным...

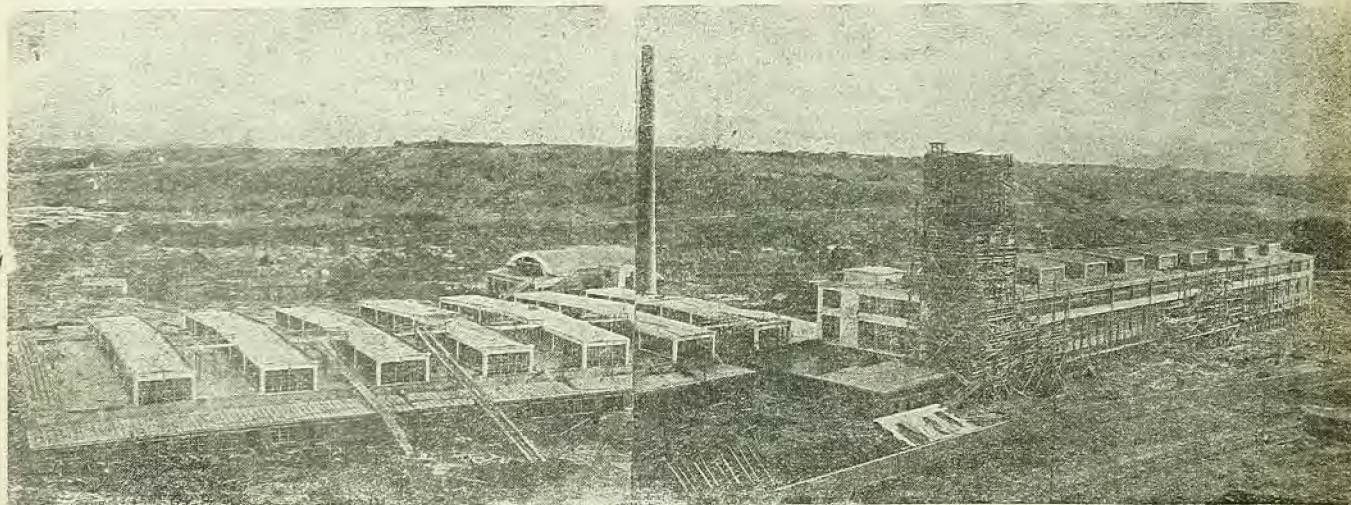
— Перавесці ўвесь завод на сыстэму скразных брыгад?

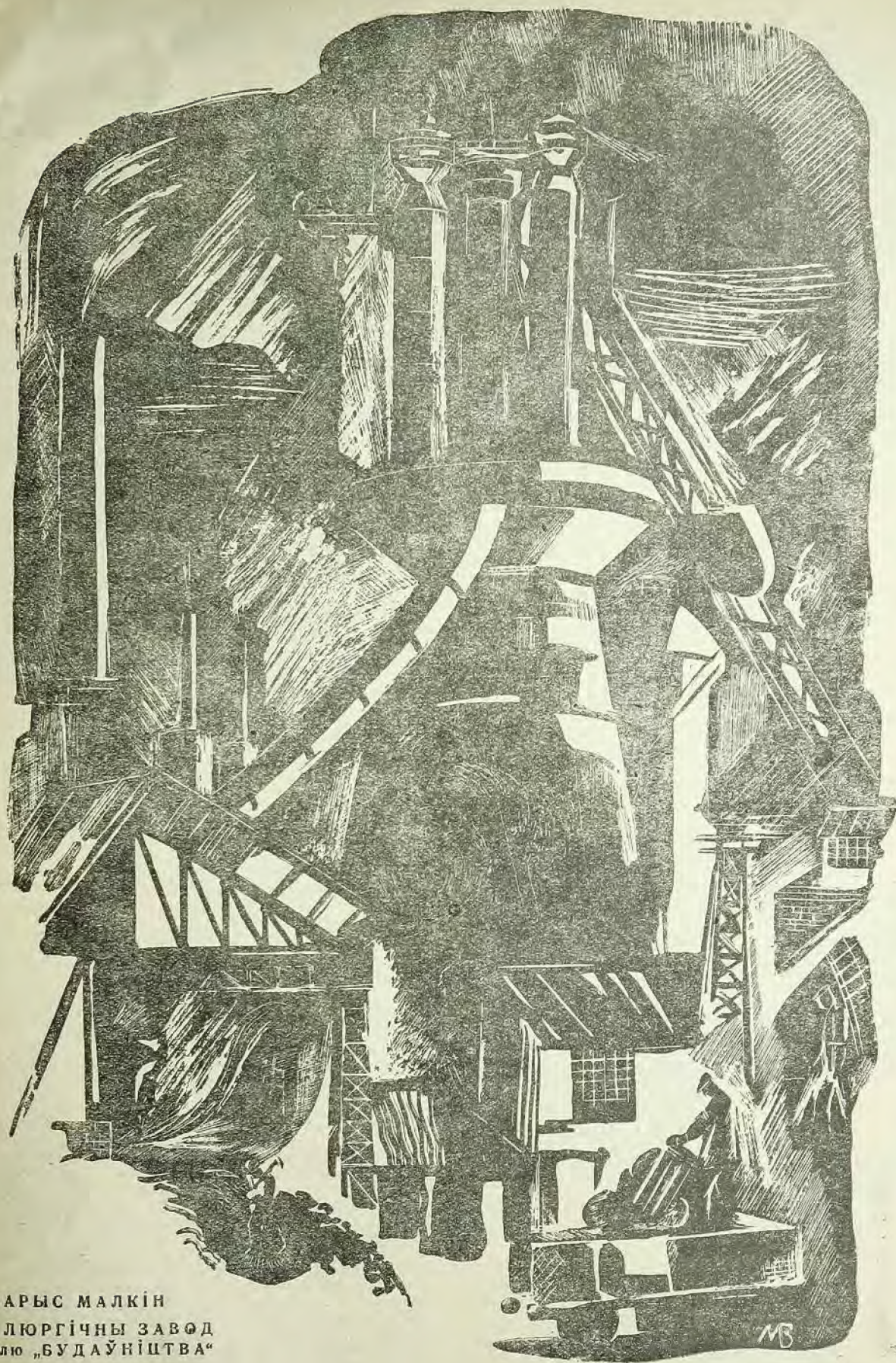
Вінгель гаварыў пасля гэтага ня доўга. Ён неўзабаве зноў пачаў выяўляць незадаволенасьць сам сваімі словамі і нарэшце сказаў некалькі слоў зноў пра ранейшае сваё блуканьне ў пустэчы лоўнага сьвету. Але гэта дзейнічала мо' нават лепш за доўгія прамовы спрытнага прамойцы. Яго разумелі ўсё. Ён нескладнаю сваёю прамоваю паддаў агню сходу. Пайшлі заавы пра законтрактаваньне, пра падвышэньне лічаў вытворчасці. Пайшло — пра новую сыстэму (хоць яна і ня была новая, але была ў запаладзе дагэтуль).

...ён нескладнаю сваёю прамоваю паддаў агню сходу...

З дня ўдарніка частка заводу пачала выпрабавваць новую сыстэму. Вінгель склаў першую моцную гэтакую брыгаду ў сваім цэху. Ён проста такі зьмяніўся. Стаў больш рухавы, але больш і пануры. Яшчэ менш стаў гаварыць. Ён гнаў работу няміласэрна. «Гэта не кампанія, — гаварыў ён, — гэта не кампанія». Вінгелева брыгада, і на манэўрах, і пасля іх ішла наперадзе.

БАРЫС МАЛКІН
МЭТАЛЮРГІЧНЫ ЗАВОД
з цыкля „БУДАЎНІЦТВА“

Чаму я і плакала МЕДЗЬ стагнала

Апавяданьне іл. Барашкі —
Малюнкі Давідовіча

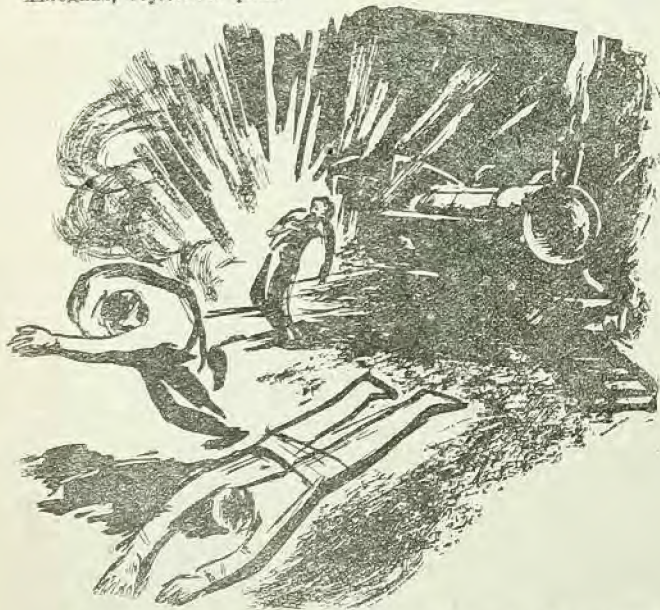
I

Тэй ночу грозна разышліся хвалі Дону. Коніцца адна хваля, за ёю другая, трэцяя... Вечер бязлітасна рае і прусьнікі станічныя, зрывае дахі з хат казацкіх, нявечыць, кідае вобзём. ды так — што і рады няма... Шум людзкі патанае ў гэтым стыхійным, страшэнным сьвісьце стэповага пачнога ветру. Восенскі вечэр працінае наскрозь адзежыну. Захутваюцца — утульваюцца партызаны чырвонаармейцы ад сівэру, ад зноі, катора пара змагаючыся з дзянікінцамі зь Донбас, за дыктатуру... Маўчаць шахты. Воблагам у нетрах іхных ляжыць каменны Данецкі вугаль — чорнае золата, што прыводзіць у рух, што ажывляе халодныя сталёвыя часткі рухавікоў... Шырокі прасторны стэп! Роўнядзь, чарназем, зялёныя прасторы стэповага лугу, пазалочаныя вогенным кусты алейніка ды рабінніка ўсё было пакрыта чорнаю коўдраю тае дзікае восенскае ночы героічнага 1918 году.

...І ў тую чорную восенскую ноч на станцыю С прыбыў цягнік. З неадарэньнем чаклі гэтага цягніка мясцовыя комунары, мясцовыя рэвалюцыйныя камітэт і вайсковыя арганізацыі. Цягнік спазніўся на некалькі гадзін. І я — толькі з-за семафору пачулі гэта станцый гулук, ганаровая варта выстраілася ўзаоуж плячформы; невялікі няпоўны вайсковы оркестр прадзьмуў трубікі сваіх інструмэнтаў, а капэльмайстар абіеў сумнымі вачыма аркестрантаў...

— Ідзе! — прагучэла ў натоўпе.

Халодны вечэр нёс з сабою з мора дробную золь. Яна няпрыкметна садзілася на адзежыну, на валасы, на твар, на зямлю, — і здавалася яна было такой мясцінкі, куды-б яна трапіла гэтая халодная, студзеная раса.

Цягнік цяпер доўга сабе ня прымусяў чакаць. Са змроку вырваліся спачатку два агні, затым сілуэт чорнага вогненна-сталёвага волату...

У вагонах ня было агню. Шыбы адліваліся цёмнасіняй мутнай морскай глэдзьдзю, і нічога нельга-б было зразумець, каз ня тыя жалобныя гукі хаўтурнага маршэ, што перш ціха, ціха,

а потым усё галасыней пачалі вырывацца з мядзяных труб вайсковага оркестру.

Медзь плакала і стагнала. Цягнік ціха падыходзіў да станцыі. Калі ён сунуўся, дык натоўп яшчэ больш выразна адчуў, што жывы машыністы на жывым цягніку прывёз мёртвых...

Нізка схіліўся цяжкі, чырвоны палкавы штанпар. Нізка схіліўся чырвоны сьцяг з чорнымі крэпавымі істужкамі. Ніжэй апусьціліся галовы ганаровае варты.

І тады на мосьцік цягніка ступіў высокі, худы комунар — старшыня рэвалюцыйнага камітэту. З хвіліну ён маўчаў. Зда алася вачыма шукаў у натоўпе тых слоў, тых выразу, якія сёньня, ў апошні раз, ён павінен аддаць загінуўшым.

І высокі худы комунар гэтыя словы знайшоў...

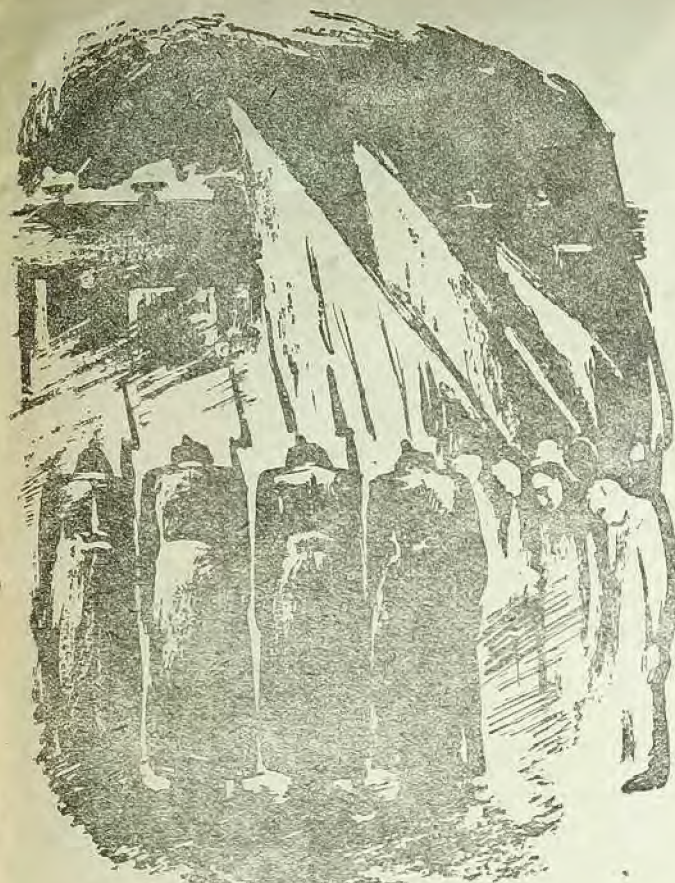
— Таварышы! — пачаў ён. Перад вамі... перад вамі... мёртвы цягнік... Белая сьцюда пасекла нашых братоў раненых чырвонаармейцаў. Перад вамі... перад вамі... цягнік з чалавечым мясам... Геройства нашых братоў павінен быць нашым геройствам, а памяць аб іх нашую прысягаю... Гэтыя скрываўленыя трупы чакаюць вашае помсты белым бандытам. На фронт, комунары! Заўтра ўсе, як адзін, на фронт...

Уночы выносілі халодных, скрываўленых, пасечаных людзей. Несьлі з вагонаў галовы, рукі, ногі, абцятыя тулавы...

А медзь стагнала і плакала...

II

Нядоўга шукалі чырвонаармейцы свайго камандзіра палка Пётру Іванавіча Несьцяранку ш-рым, змрочным вечарам. Нядоўга ім прыйшлося хадзіць і поўзаць па прасторнай пільнацы — па тэй самай пільнацы, на якой сёньня з раніцы разгарэўся заўзятый, дружны бой з белымі часамі дзянікінскага данскога войска. Кампалка ляжаў побач з сваім моцным, прыгожым буланым таварышом у лужыне крыві. Ляжаў у бяспрытомнасьці. За пояс быў зашпэнуты маўзэр — не ўдалося Пётру Іванавічу выпусьціць апошні набой з свайго маўзэра. Пяная рука моцна сьціскала войсковую кавалерыйскую шаблю. Знярад разарваўся ў пяці-шасьці мэтрах ад камандзіра, якраз у той ас, калі ён першым кінуўся ў контратаку перад самым канцэмам бою. Грузна ударыўся знярад вобзём, глуха задрыжэла зямля, Пётру Іванавіча засыпала зямлёю... І далей паплыло ўсё само сабой, без удзелу Пётру Іванавіча, бо для яго сьвет прышоў у набыццё — памяць пакінула чырвонага камандзіра, — ён быў бяспрытымным.

Пераступаючи праз трупы забитых, неслі чырвонаармейцы свайго заслужанага камандзіра ў палкавы шпіталь. Уся галава была насыпана апавіта белай, сьвежай марляй, толькі там, дзе павінен быў быць твар, чырвонымі плямамі прасочвалася кроў. Асколак знараду трапіў у расчынены рот кампалка, выраў яму кавалак языка, выкрышыў зубы...

Палкавы шпіталь знаходзіўся ў трох кіламетрах ад перадавых рубяжоў, на невяліччай станцыі.

Беспрэпятна прынёсілі ў шпіталь санітары параненых чырвонаармейцаў-кавалерыстых. Жудасныя малюнкi, жудасныя, страшныя, не чалавечыя, а жывёліныя гукі парувалі сьняжы (спакійную некалі) станцыю. Палкавы доктар з дапамогай лекароў рабіў неадкладныя апэрацыі параненым. Прамывалі яны параненыя часткі чалавечых цел, і беласьнежная горка марлі і ваты ўвесь час зьмянялася. Жудасна было глядзець на твар кампалка Несьцярэнкі. Вупухал найшла па ўсім твары. Але спакійна глядзелі яго вочы і хацелася яму ўжо цяпер спытаць, як прайшоў бой, якія вынікі іхняй контратакі на нагупаючых дзянікінцаў, але дарэмна. Найменшы рух сківіцы і языка прынёсці страшны боль, якія межавалі з бяспрытомнасьцю. А оон усёгкі чырвоны кавалерыстыя выйралі. Дружна, кінуўшыся ў контратаку, яны сваім магутным націскам прымусілі белых адступіць на ранейшы рубеж, пакінуўшы на баявым участку каля сотні забітых і параненых...

На спалася гэтай ноччу ў палкавым шпіталі кампалку. З спачуваньнем глядзеў ён на сваіх суседзяў — параненых, чуў

стогны, бачыў конвульсійныя сударгі перад сьмерцю... Страшна балела галава. Час-ад-часу Пётра Іванавіч хапаўся рукамі за галаву. Час-ад-часу рукою падзываў лекнома, і кат той падыходзіў, скрываўленымі пальцамі ступаў па сваёй галаве, а потым сыскаў рукі ў кулак і трос...

Таварыш кампалка, лутка навінен падыйсці да станцыі санітарны цягнік дынізі, і мы ўсёх параненых вярнем у тыл. Толькі што атрымана тэлефанаграма аб выхадзе цягніка з бліжэйшай станцыі. — сказаў лекном, напружваючы павязку на назе параненага чырвонаармейца, што побач ляжаў з кампалка.

Гарэла газычка. Цені расплываліся па сьценках, даходзілі да столі вялікага пакою. Было відаць, як вялікая, вялікая цень забітаванай галавы кампалка спакійна хіснулася два-тры разы. Слоны лекнома кампалка зразумеў. А галава страшэнна балела. Хвілінамі Пётру Іванавічу ідала ў жар... Вырываўся з грудаў хрыпеньне, рукі прыводзіліся перамаі ў рух, але гэта цяпер было толькі хвілінамі. Моцны, выносьлівы арганізм ня здаўся і цяпер...

У палкавым шпіталі чакалі прыходу санітарнага цягніка, рыхтаваліся да ад'езду параненых.

Уночы цягнік прыйшоў. Пачалася нагрузка. Цяжка параненыя клаліся з падлогі на калікі, параненыя лёгка падымаліся самі і спакійна з застылымі наскіраванымі тварамі самі ішлі ў вагоны...

Рэптам сярод начной цемні пачаліся вырывацца з вітэтак, дуламі накіраваных на цягнік, агні. Што за авантура? Кулі ніжунь наскрозь вагоны... Лушчацца шыбы... Цяжка ўздыхнуў цягнік. — загудзі сьцяна... Усе настойлівей і настойлівей пачыналі гаварыць жалезнае горла... Белыя зайшлі з тылу. Загудзіла ноч людзьмі крыкамі, стогнамі...

Машыністы лаў ход. Узварухнуўся цягнік. Зацокалі буфары.

— Ніяко едзе?

Але цягнік стаў.

У той-жа момант, як толькі машыністы ўзяўся за рэгуляртар, яго пракалоў клінок белата... А праз сэкунду — у цягніку ўзрвалася граната. Станцыя і цягнік апынуліся ў руках белых. Налёт быў зроблены неспадзівана...

Нехта з цягніка паспрабаваў вцякаць у начную цемню. Была кінута наўздагон граната. Пётра Іванавіч пачуў нечака а:

— Секцыя... Загадалі секцыя...

У вагонах былі наўзброеныя пакалечаныя людзі. Усе, хто хоць крыху мог рухацца, — занарушыліся, паўзаваліся з лавак і рынуліся са стогнамі да дзьвярэй...

Кінуўся да дзьвярэй і Пётра Іванавіч. Толькі чамусьці здарылася так, што ён апынуўся ля сучор'ялеглых дзьвярэй, а ня там, дзе збыліся ў натоўп параненыя. Дзьверкі былі адчынены. Ён саскочыў на зямлю, прыціснуўся да вагона і зыпк пад вагонам...

А там ідалася кроў. Азьвярэлыя белыя старанна рубалі чырвоныя, бязбройныя рояў.

Адцягалі галавы, рукі, людзі купаліся ў крыві сваёй і са стогнамі каналі... А белы дзянікінскі афіцэр заліваўся рогатам...

Доўга не маглі зняць з падвагона таварыша кампалка. Моцна ўхапіўшыся рукамі за коўкі пад вагонам пералажыўшы ногі на вось, Пётра Іванавіч у такім стане дачакаўся прыходу цягніка да сваіх...

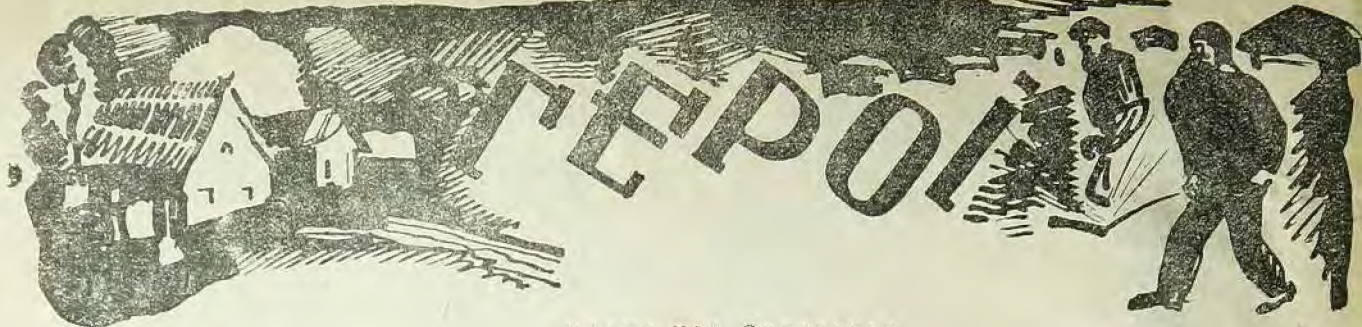
Рук моцна трымалі кружкі. Сінія, халодныя пальцы скруціліся ў кулак на ўсё жыццё... Падкаленымі вась пер цёрла жылы...

Вось чаму стагнала і плакала медзь.

Прайшло ўжо колькі год з таго часу. Заслужаны кампалка Пётра Іванавіч Несьцярэнка — герой грамадзянскай вайны цяпер пачэсны пэсіянер. Зажылі, загаліся раны. На гру-

дзях чырванецю два ордэны Чырвонага сьцягу. І калі цяпер ён успамінае пра гэты апошні эпізод з часоў грамадзянскай вайны, абавязкова дадае картавачы:

— Дык вось! Тымі-ж днямі, тэй-жа золькай халоднай восеньню 1918 г., калі мае чырвонаармейцы даведаліся пра зьверствы белых (пасеклі белыя звыш 200 таварышоў), настрымным націскам пайшлі ў атаку на полк белай палоты і ўсё, сыскалі ў расход...

Нарыс Цім. Зарэчнага

Героем можна быць і ня знішчаючы багатыя нівы, не заваёўваючы новыя землі, не разбураючы буйныя гарады...

Можна і не апрацаваць у рыцарскую форму, не сядзячы на белага коня, не абіваць адным махам цэлыя роты праціўніка, ня кідаць па ўм і палкі, дымізіі, арміі... І ўсё роўна можна быць героем.

Мы хочам расказаць пра герояў зямлі. Іх вельмі шмат цяпер — за Астравіцкім Гарадком, за Уздою, пад Бабруйскім, Жлобінам, Полацкам, за Гомелем, за Воршаю, — у колгасе „Працаўнік“, у колгасе „Прамень Кочуны“, у колгасе „Расьсвят-Пераможца“... Мы будзем расказваць пра герояў сацыялістычнай перабудовы вёскі.

Скавінскі Г. Т. цяпер працуе брыгадзірам па будаўніцтву і членам праўлення колгасу „Працаўнік“. Ён карыстаецца вялізарным аўтарытэтам сярод колгаснікаў.

Скавінскі — сярэднік. Да 1929 году ён шукаў шляхоў і сродкаў, каб узняць сваю гаспадарку. Шляхі аказаліся няпрыгоднымі, як саха на зарослую імхамі ціліну, а сродкі — заіржавелымі і крохкімі, як стогадовы цывік у стогадовым склепе.

Скавінскі знаходзіўся паміж полымем і агнём: жадаўшы і магчымае — на двух канцавосьях, і канцавосьці — не паўднёвая і паўночная, а поўная супроцьлегласць: ня злучыць, не аб'яднаць, — або там, або тут, або нідзе — сярэднік.

Паіржавелі старыя шляхі і сродкі — знайшліся новыя. Скавінскі першы на вёсцы пачаў набліжэнне іх — (быў у Чырвонай арміі, а Чырвоная армія — школа, універсітэт для Скавінскіх); кінуў старыя, збудывелія ажухлыя сродкі, стаў на новай шляхі — шляхі сацыялістычнай рэканструкцыі мільёнаў дробных сялянскіх гаспадарак.

У 1929 годзе Скавінскі ў сваёй вёсцы арганізаваў колгас. Уступіла ў колгас сем гаспадароў. Праз некаторы час увайшло яшчэ некалькі гаспадарак. У канцы году колгас налічваў 55 гаспадарак. За гэта — за рост, за работу, за калектывізацыю — кулакі завілі Скавінскага, збілі яго, адпомсцілі. Кулакі атрымалі пакараньне. Колгас вырас і ўмацаваўся. Скавінскі, як і раней, працуе брыгадзірам па будаўніцтву, членам праўлення колгасу.

Шлях знойдзён, і з гэтага шляху Скавінскі ня зыйдзе.

Маеўскі А. С. — кандыдат КП(б)Б. Быў батраком два гады. Працаваў на броварным заводзе ў Менску 12 год. Быў рамонтным рабочым на чыгуны адзін год. Працаваў на папярвай фабрыцы ў Амэрыцы тры гады. Быў некалькі год на фронце, на фронце-ж і параніў у 1917 годзе, з таго часу працуе на гаспадарцы. У 1928 годзе ў вёсцы арганізаваў машыннае таварыства, а потым колгас. Увесну 1930 году колгас вырас да 30 гаспадарак і 20 адзіночак, з якіх 17 батракоў. Маеўскі працуе старшынёй колгасу. Вось і ўся біяграфія.

Зямельная плошча колгасу імя Будзёнага налічвае 500 га. Плян веснавой сябы выкананы ў тэрмін з пашырэннем пасеўнай плошчы на 12 процантаў. Разгорнута будаўніцтва на ўласныя сродкі колгасу. Пабудаваны наравы млын, рухавік якога выкарыстоўваецца для малацьбы ды іншых работ. Будуецца дом для колгаснікаў. Будуецца ўзорны сьвінарнік. Арганізавана сталовка, якая абслугоўвае большасць колгаснікаў. Арганізаваны: ячэйкі МОПР'у, ТДА Авіахіму, фізкультуры гурток, дзіцячыя ясьлі. Гэта хроніка колгасу.

У катаржанай працы, у клясавай барацьбе рос і загартоўваўся Маеўскі. Жорсткая і суровая была школа жыцця. Басаногім хлапчуком пасьвіў чужую жывёлу на чужым полі — за лусту хлеба, за прытулак пад павецью, галадаў, халадаў, у рыззі, з лугаю ў руках, басаногі. Сівэрка, вецер, непагадзь, імгла, завіруха, сонца ў спякотныя дні. Сонца і непагадзь упякліся хлапчуку, атабралі жарты і сьмех. На кароў нападлі зык, авечкі кідаліся ў жыта, сьвіньні пішчэлі, вішчэлі і — па-сьвінчачаму — застрахалі ў балотах; у сіверы, вятрох, непагадзьдзі, імгле, завірухах гадаваўся хлапчук, пастух Маеўскі, будучы бальшавік.

Дванаццаць год на бровары ляглі на плечы калода — гнілой аснавай, сьпірытусавай; трупахлая калода гняла плечы, прыскала да зямлі — плечы ледзь-ледзь падаліся ўніз, на ілбу вызначыліся рыскі. Дванаццаць год на бровары — дванаццаць год у пекле, у чадзе, смуродзе, у сьпірытусе, — каб пасыла ўцячы ў Амэрыку, у краіну шпаркагонкасьці і далёраў, паступіць на папярваю фабрыку, адаць на конвэр эксплёатацы адароў і сьла, — і зноў уцячы на радзіму — у рэволюцыю, у завіруху паўстаньняў, блёкаў, каб быць старшынёй колгасу імя Будзёнага...

Гэта толькі рыскі з біяграфіі бальшавіка.

Філіянаў П. А. — старшыня колгасу „Расьсвят-Пераможца“. Філіянаў працаваў чатыры гады батраком у пана і чатыры гады на лесараспрацоўках. У 1915 годзе быў мобілізаваны на фронт, каб атрымаць там узнагароду — інваліднасьць левай рукі. З 1918 года да 1920 года быў старшынёй Шапілаўскага сельсавету, актыўна вёў барацьбу з кулацтвам і бандытызмам. У дваццатым годзе па ініцыятыве Філіянава з былых панскіх батракоў арганізавалася група актывістых, якая на панскай зямлі стварыла колгас „Кодас“.

У 1924 годзе па ініцыятыве актыву ў колгасе была праведзена чыстка ад антыколгаснага элемэнту, якія не хацелі абгаўляць ні жывёлы, ні інвэнтару. Пасыла чысткі колгас быў перайменаваны ў „Расьсвят“ — у адзнаку суровых расьсвэтаў рэволюцыі, і Філіянаў быў абраны старшынёй колгасу. Старшынёй працаваў да 1925 году. З 1925 году абіраўся штогод членам праўлення. У 1930 годзе Філіянава зноў абралі старшынёй колгасу.

Да „Расьсвэта“ далучыліся тры колгасы — „Раніца Комуны“, „Зямляроб“, „Пераможца“. Колгас зноў атрымаў новую назву „Расьсвят-Пераможца“. Цяпер у колгасе налічваецца 167 гаспадарак з 1250 га зямлі, з якой 805 паўці, 180 га сенажаці, 60 га сядзібы, 22 га саду і 183 га іншай зямлі — балот, хмызьнякоў, аблог.

Колгас сёлета засяў 423 га яравога кіну, з іх 137 га айсу, 125 га бульбы, 62 га вікі, 20 га гародных расьлін ды інш. Веснавая сяба скончыла раней вызначанага тэрміну. Сяба праходзіла ў парадку сацыялістычнага спароніцтва і ўдарніцтва.

У колгасе зараз маецца 338 абагуленых кароў і 157 штук маладняку. Сёлета ў колгас улілося больш паўсотні бяднячкі-сяраднячкіх гаспадарак, якія поўнасьцю абагулілі жывёлу і сродкі вытворчасці.

Сёлета ў колгасе будуецца сілосная вежа, гумно на 80 м. дажыні, дзьве аборы. Хутка скончыцца пабудова клубу. Зараз у колгасе працуе кіно, сталовка і дзіцячыя ясьлі. У колгасе маецца маслосырзавод, крухмальны завод, сьлясарна-кавальская майстэрня, два трактары ды інш. сельска-гаспадарчыя машыны.

Па сваёй ініцыятыве і на ўласныя сродкі колгас асушыў сорок гектараў балота.

Пры колгасе ёсьць парт'ячэйка (Філіянаў сябра партыі з 1927 г.), актыўна працуе комсамольская ячэйка.

За дзесяць год працы колгаснікі „Расьсвят-Пераможца“ і яго актыву, у першых шэрагах якога заўсёды быў т. Філіянаў, вялі актыўную і неперымірную барацьбу з кулацтвам і варожымі элемэнтамі. За дзесяць год колгас два разы гарэў ад кулацкага падпау. Тав. Філіянаў, як старшыня колгасу, сваёй работай забясьпечыў паспяховае выкананьне пляну веснавой кампаніі і усіх задач, якія ставіў парад колгасам. Тав. Філіянаў сапраўдны барацьбіт на фронце колгаснага будаўніцтва.

Карпенка А. Р. — намесьнік старшыні колгасу імя Энгельса Уваравіцкага раёну. Бацька Карпенкі дванаццаць пяць год працаваў на чыгуны асэнізатарам. Сам Карпенка таксама працаваў на чыгуны, таксама асэнізатарам. Да чыгуны службы ў пана, — пасьвіў кароў, авечак, сьвіней, вадзіў на начлег панскіх стаянікаў. Сын Карпенкі таксама працаваў-бы, напэўна на чыгуны, таксама асэнізатарам — на дзелавым месцы, з баць

кавымі сродкамі вытворчасці, але гэтага ня здарылася: рэвалюцыя паставіла Карпенку на чале сацыялістычнага будаўніцтва ў вёсцы, і сын яго, бязумоўна, пойдзе па бацькаўскаму шляху.

Пачалася вайна, і Карпенку замест асэнізатарскіх прыладаў далі ў рукі вінтоўку. Тысячы Карпенак кінулі на фронт, у аковы, дзе біліся, сьцюдзёнасьць, гошы і сьмерць, — у пушчы лясоў, у траянніну балот. Карпенкі гінулі „за веру“ паміралі „за нара“, без галоў заставаліся „за радзіму“. „За веру, цэра і отечество“ — за фальш, буржуазію і капіталізм — гінулі, паміралі, заставаліся бяз рук, бяз ног, без галоў мільёны Карпенак, такіх-жа, як Карпенка, асэнізатараў, дворнікаў, лесарубаў, цесляроў, мэталёўцаў, хлебарабаў — з Украіны, Беларусі, Сібіру. Па касцёх мільёнаў Карпенак разгульвала сьмерць, на касцёх Карпенак будавалі крывавае шчасьце Раманавы, Марозавы, Юзы.

У часе рэвалюцыі, у завірухах перад дваццатых год Карпенка быў на Беларусі. На Беларусь насювалася тады нямецкая акупация. Немцы пасадзілі Карпенку на год у астрог. У астрозе прасядзеў тры месяцы. Пасля вызвалення Беларусі ад акупачыі паступіў у Чырвоную армію, у аўтаатрад.

Аўтаатрад кідаўся — па балотах, лясах, крутаярах — з аднаго фронту на другі. У бездарожжы і пушчах атрад губляў людзей, шлах усьцілаў сьрамогамі і трупамі, цярпеў паражэньні. Аўтаатрад адстраляваўся ад бандытаў — зялёных, сініх, белых, наступаў на орды польскага „Белага Ожэлу“, праганяў з паўстаўшай краіны агентаў імперыялізму. Аўтаатрад вышаў пераможцам у 1921 годзе, як і ўся Чырвоная армія, як і ўсе рабочыя і сяляне рэспублікі. І ў гэтых-жа годзе дэмабілізаваўся Карпенка. Але гэта была ўмоўная дэмабілізацыя: у вёсцы для Карпенкі адчыніўся новы фронт — фронт сацыялістычнага будаўніцтва. Карпенка арганізаваў комуну імя Карла Маркса. У комуне працаваў старшынёю больш шасці год.

У 1929 годзе Райком КП(б)Б перакінуў Карпенку ў вёску Радзеева, дзе тры гаспадары жадалі арганізаваць колгас. Карпенка ў гэтай вёсцы шырока разгарнуў палітычна-масаўную работу. Калі прышоў час асенняй сьнябы, у колгасе замест трох гаспадароў было дваццаць. Да лютэ сьвяткаваньня XII гадавіны Кастрычніка колгас налічваў 60 гаспадарак. Цяпер у колгасе знаходзіцца 240 гаспадарак. У гэтых невялічкіх лічбах — наш рост, нашы перамогі. У гэтых-жа лічбах — Карпенка, з галавою ўвайшоўшы ў сацыялістычнае будаўніцтва.

Мы расказалі пра герояў сацыялістычнай перабудовы вёскі. Кароткія іхныя біяграфіі — біяграфіі сацыялістычнага калектывізацыі. Пра іх трэба пісаць ня памяткамі, а кнігі.

Скавінскі, Маеўскі, Філіянаў, Карпенка і Іванюкевіч нагараджаны ордэнам імя Леніна. Апрача іх у Беларусі нагараджаны ордэнам імя Леніна яшчэ шэсьць колгасніцаў — Пушманскі С., Фядотаў П., Сахно М., Высцік В., Юр'іна Т., Аўсень П.

... Герой буржуазіі едзе ў Афрыку, у Аўстралію, страляе ў тыграў, львоў, кэраў. Герой буржуазіі сьнедае ў Бэрліне, палудне ў Парыжы, вячэрае ў Лендане, — а ноччу на „дзіпэлі“ ляціць у Індыю, каб ушчамірэць „зікія пляменьні“, абліжваць іх — пры дапамозе газаў і кулямэтаў — з культурай муарага Захаду. Герой буржуазіі — машына сьмерці, і будучыня яго — сьмерць.

Наш герой — барацьбіт на франтах грамадзянскае вайны, барацьбіт на баявых вучастках будаўніцтва сацыялізму. Наш герой арганізоўвае сацыялістычнае снаборніцтва і ўдарніцтва, кіруе масамі — ён сам адзіна маса, — выкарыстоўвае рэшткі старога, будзе новае ў гісторыі чалавечтва. Перад нашым героем — будучыня, ён сам будаўнік свае будучыні.

Тав. Гей сярод рабочых-ударнікаў.

Над полем
дождж асеньні росці,
і над палотнішчы сыягоў
прышла
трынаццатая восень,
каб стаць
у шэрагі байцоў...

Яна прышла
у красе бирвовай —
як сьвет старой,
і залужды новай,
і ў злата
убрала край,
і ўскаласіла уряджай

Мы ей прыносім
скары думак,
мы аддаем ей
целарэцкіх рук,
мы з ёй
падымаем лугамі
важных ДВУХ...

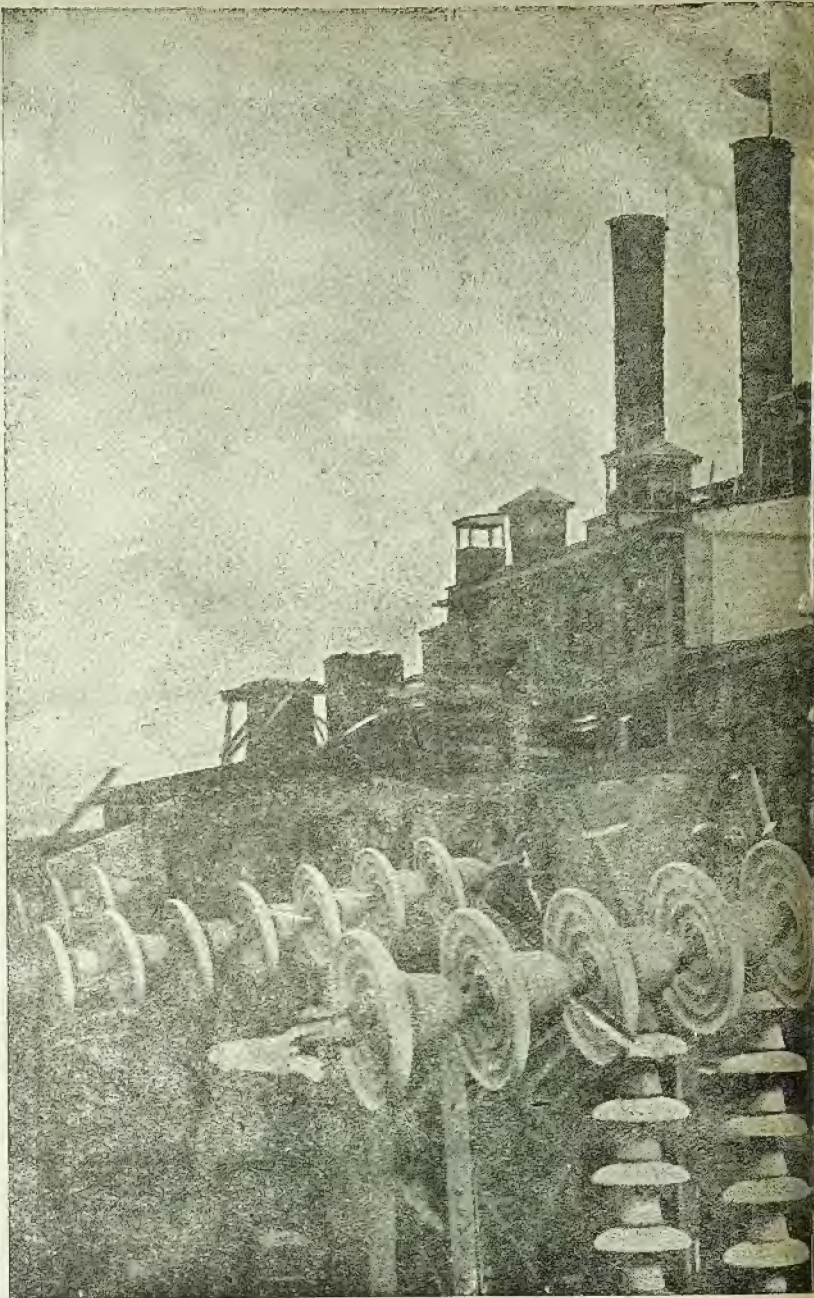
Дабрыдзень,
восеньскае поле,
бяз меж,
аблюгаў
і куколяў...
Дабрыдзень,
фабрык карпусы,
вам, неўгамонныя пасы!

Мы спалім
даўняга атрускі,
за новы
прымемся пасеў,
і над далінай беларускай
мільёны гмаху ўзянем.

На першы раз
ісьці праз буры,
на Перакопе,
на Амуры,
у глухих стапох,
сярод тайгі —
ня мала хвіліта магі!

ПРЫШЛА ТРЫНАЦЦАТАЯ ВОСЕНЬ

Т О К І

Ужо чуць музыка турбін. Мы ўжо захапляемся
песнямі Асіняльстану. Тое, што дагэтуль марамі было —
зрабілася сапраўднасьцю.

Перамог колектыў. Перамагла магутная колектыўная
сіла наступаючай пролетарскай штурмуючай каторгі.

Адступіла спрадвечная багна, тысячагодняя балота і
леса. Адступіла старая шэрая вёска са сваёй цемрай,
забавонамі і балотнымі жахамі.

У ціхае Арахоўскае возера, нібы ў люстэрку ўглядаецца
высокі гмах электрастанцыі. Нарадзілася Асінаўская элек-
трычная станцыя імя Сталіна.

Пераварот. Поўны пераварот у галовах сотняў тысяч
людзей, якія дагэтуль жылі байкамі пра чужоўныя сілы,
якія горш сьмерці цураліся гэтага балота. Прышоў новы
лад і сказаў: паставім балота на службу вызваленаму ча-
лавеку.

— Гэтае балота, якое дагэтуль засматквала сялянскіх
дзяцей сіяля, коняў з фурманкамі, кароў, — гэтае балота
дзімажа нам вырабляць плугі, тканіну, абутак, папчоці,
адзеньне, зброжу, масла, сыр.

Ды і ня толькі сказаў.

— Ужо гудуць правыя
гілеў, Віцебск, у ваколіц
ліся правыя Асіняльста-
сотні варштатаў фабрык

Каб ня было Асіняльста-
сьціш у ход магілёўскай

— мы-б не маглі пусь-
ку, на якой будзе праца

— мы-б не маглі пусь-
Воршы;

— мы-б не мелі току
абсталяваных заводах Ві-

А цяпер:

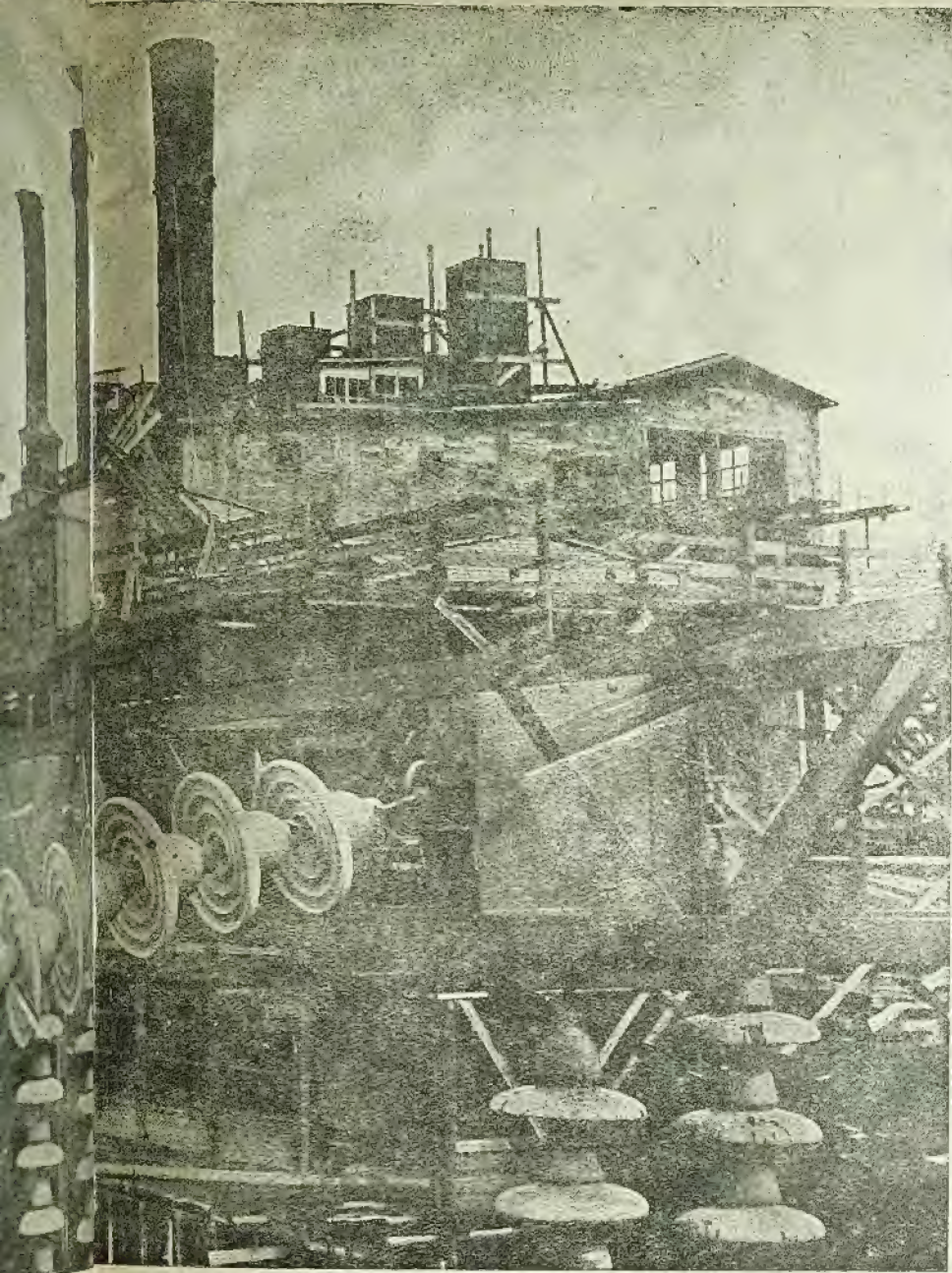
— даце ток!
— ёсьць ток! — гучыць

Ён сваімі турбінамі
круцяцца варштаты заво-

Магілёва, Шклова, Копы-

Першая чарга сілы
Але гэта мала. Надзвычайна

Соцыялістычнай Беларусі
робіцца краем фабрык

...де і зрабіу.
— Ужо турбіны
Асінальстану. На Воршу, Ма-
гараў саўгасы і колгасы пацягну-
лі прываду. Токам турбін ужо жывяцца
заводаў Савецкай Беларусі.
Аб іх было да-
ну, мы-б сёлета не маглі пу-
фабрыку штучнага шоўку;
смыс у тым, каб
— мы-б не маглі
ць віцебскую швейную фабры-
ку, па якой будзе
уход ільняны комбінат у
Воршы;
— мы-б не маглі
абсталяваць за-
А сапер-
— даўшэ тым
— ёсць тым
— гэтакі турбін
у Воршы, Віцебску, Дуброўны,
Барані.
Асінальстану — 10 тыс. кілёват.
на мала для буйна-квітнеючай
для Савецкай Беларусі, якая
ашын.

Як сьмешна ўспомніць, што ўсяго толькі тры гады та-
му назад дзесяткі камісій доўгімі вечарамі спрачаліся
аб тым, ці будзе каму спажываць энэргію турбіны, якая
дасць 10 тыс. кілёват. Опартуністыя ня верылі, што
балотная Беларусь абрасьце фабрыкамі і заводамі, узба-
гаціцца саўгасамі і колгасамі, якія выцесьняць саху і бу-
дуць спажываць электрычную энэргію.

Ня верылася ім. А зараз, колькі спрэчак аб тым, каму
ў першую чаргу даць энэргію. Не хапае. Ды, ня мала.
Не стае дзесяткі тысяч кілёват.

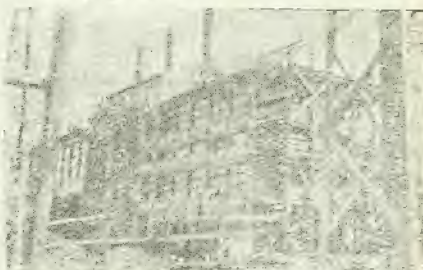
Беларусь індустрыялізуецца. Ёй патрэбна электрычная
энэргія. Мы атрымалі гэтую энэргію на новых электрыч-
ных станцыях, якія будуць пад Гомлем, у Прапойску.
Асінальстан загартваў багатыя кадры будаўнікоў — энту-
зіястых. Работнікі Асінальстану паказалі, што значыць
большавіцкія тэмпы, што значыць п-большавіцкую праца-
ваць. Яны гэты вопыт панясучь у Гомель, у Прапойск
на новыя станцыі, туды, дзе разгорнуцца новыя баі за
электрычную сілу для новай індустрыялізацыі і оцыя-
лістычнай Беларусі, якая над сьцягам Леніна, пад сьця-
гам камуны змагаецца за лепшую будучыню, за новае
жыццё.

І так,
праз дні вайсковых стымак,
І годзі
мірных заваёў—
прышоў
Трынаццаты Кастрычнік
і стаў
у шэрагі байцоў.

І вось,
пад шлох лістапада
мы бачым—
новых далагладзю
гараў жывыя маякі
і клічуць зноў
на шлях цяжкі.

Цягачы нашы
сталелю стануць
і вораг нам
ня будзе ў страх—
артэрыямі Асінальстану
мы апляцём
палёў размах.

на ўсіх куткох,
на ўсёй краіне
адзіны ток
крывёю лыпе—
ад сэрца палкага
дымам—
у маладое сэрца
нам.

... Хай дождж
над полем
холад носіць—
яна, чароўная,—
прышла,
прышла

Трынаццатая восень
з вачымі,
поўнымі сьвятла.

Яна прышла
ў красе барвовай—
як сьвет старэй
і заўжды новай
і ў золата
убрала край,
і ўскаласіла ураджай.

САПРАЎДНАСЬЦЬ, ФАКТ

Н а р ы с
В. СТАШЭЎСКАГА
(Абразкі Асінбуду).

„Урад БССР, вывучаючы пэр пэктывы народнае гаспадаркі рэспублікі і вышукваючы шляхі да яе разьвіцьця і індустрыялізацыі БССР, прызнаў неабходным у першую чаргу паставіць раённую электрастанцыю ў цэнтры раёну Віцебск—Ворша—Шклоў—Магілёў, за 25 вёрст ад г. Воршы, на Асінаўскім тарфяным масьве, і распачаць падрыхтоўчую работу для пабудовы гэтай раённае электрастанцыі ўжо ў 1926-27 г.“

Савет працы і абароны СССР 6 мая 1927 г. выносіць паставу: „Постройку Оршанской районной станции утвердить“. І вось такое „парушэньне“ аўтаномнасьці БССР азначае, што

беаруская раённая станцыя заносіцца ў сетку ўсесаюзнае электрыфікацыі і што Беларусь, як частка гэтага Саюзу, будзе мець братэрскую дапамогу.

Будаўніцтва пачынаем.

У былым заводзе ў Выдрыцы шуміць бур’ян. Дзікаю травой ўсё тут зарасло, кусты ўзняліся ростам вышэй чалавека. На пасеках даволі рослы лес. Зямля ўгадвала маладую зьмену. Зараслі і чыгначныя рэйкі. Разбурана дарога.

Даваў чыгунку, дарогу!

Дарожнікі, чыгуначнікі, на лінію!

Сем кілямэтраў паправіць, на тры пралажыць новую лінію!

Каля дзесятку год ня чула Выдрыца цягніковага гука. Толькі ўначы з частых бывала закугак-е сава, або ў піліпаўку, амаль

ля самае трубы заводу, ваўчыца песьню завядзе. У лясной глушы звычайныя мэдды. А што тырчыць тут высачэзная труба, дык яна ніколі ня пужае. Яна-ж маўчыць, а совы і зьвяры, здаецца, любяць цішыню. Толькі птушкі весела шчабечуць на кустах, што ўзняліся паміж рээк.

Расчысьціць шлях!
Каб заблішчэлі, загаманілі рэйкі.

Прыйшлі будаўнікі, а май і чэрвень паглядаюць з лесу маладою радаснай усмешкай. Скора, скоры загудзе цягнік і такім празрыстым, звонкім рэхам па-вясеньнаму рассыпле свае гукі.

— А ну, хлопцы, падкладай новую шпалу, заганый кастылі!

Закладай болт!

Зашрубоўвай мутэрку!

Давайце сьвежага пяску!

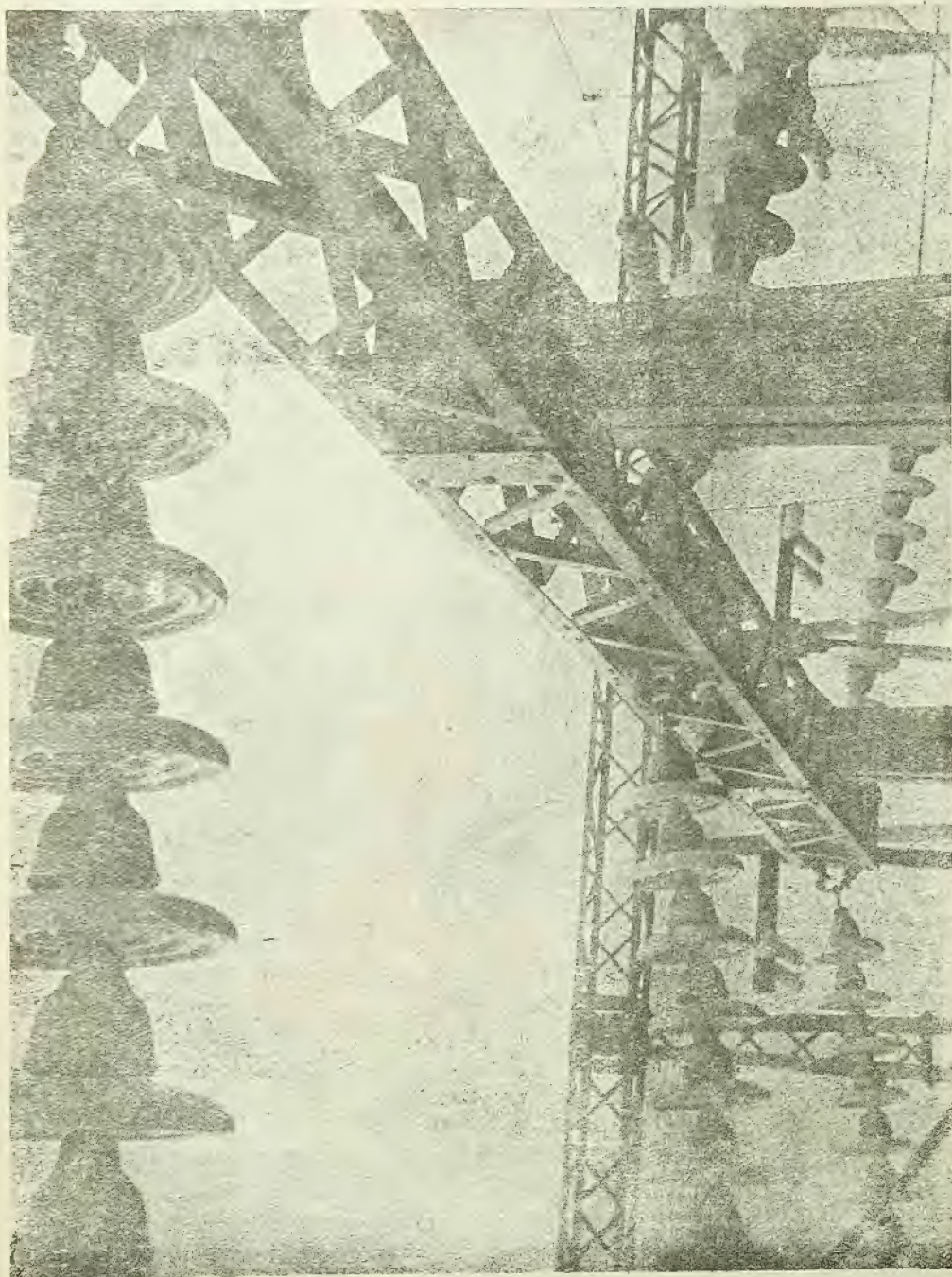
Новая істужка працігнена ад чыгункі МББ на 7 кілямэтраў.

11 ліпеня Савецкая Беларусь сьвяткуе дзень вызваленьня Беларусі ад беларускаў. Цяпер у нас кожны год жыццця вольнай працы на зямлі, дзе ў дваццатым годзе гойсалі ўланы белай Польшчы. адзначаецца ўсё новай перамогай творчай працы над ліхою спадчынай, што нам пакінулі паны. Адзначаецца вялікім дасягненьнем сацыялістычнае перабудовы краю.

11 ліпеня 1927 году па адноўленым шляху ўпяршыню прыйшоў у пасёлак Выдрыцу цягнік.

Уздыхаюцца тэлеграфныя ступы. Зазваніў тэлефон. Часовая электрастанцыя сьвятліла ўвесь пасёлак, дала электра-сілу для распачатага будаўніцтва. Кожны дзень прыбывалі людзі. Старыя будынікі сталі бліз стрэх. Мясцінамі нацягвалі брэзэнты. Далей, з падвозам матэрыялаў, зьяўляліся бляшаныя стрэхі.

Усё гэта ўзбудзіла мясцовасьць з яе жыхарствам. Тут умацоўваецца пазыцыя для

далейшаго руху наперед, для заваявання балота, для здобичи чорного золота, для здобичи сили і пасылкі енергії стамленим машинам.

Да місяця пабудовы станцыі ад Выдрыцы на 3 кіламетры пракладаецца новая чыгунка, адначасна амаль роўналежна ўздымаецца наспа для шашы. Яна павінна прайсці праз вёскі Арахі. Нівеліроўка ўздымае вуліцу. Вядома, суха робіцца. Але ж тут насыпаецца камень, і часамі можна было чуць ад селяніна:

— Нашы коні ня прывычы да такіх дарог, пазьбіваюць толькі капыты.

Арахайцы ня супраць таго, каб дзе блізка каля іх існаваў завод.

— Мы гэтаму не супраціўнікі, а можна нават сказаць, што з усёй душою. А ў душы: толькі каб не зачэпілі майго агароду, хаты, а так, збоку, на вёрст 3—4, завод ці фабрыка якая не паškodзіць.

У большасці арахайскіх сялян свая „званіца“.

— Тут, у Арахі, будзе магутная электрастанцыя. Яна будзе даваць сілу віцебскім, магілёўскім, аршанскім заводам.

І вось павольна перабірае стары селянін у сваёй галаве: „Віцебску, Магілёву, Воршы трэба электрычнасць, дык яны прыперліся сюды ў балоту“. Ідзе па доўгай сыяжы на балотце дзядзька Ермалай, прымоклі яго лапі, прысеў ён на бярозавы пячучок, пацягнуў праз доўгі цыбучок у путро махорачнага дыму і тады закіхнуў думкаю:

„Блака семдзесят гадоў хады я па балотце, церабіў яго, з лазы шчэў кошыкі, драў лыка, высакаў з бярозныя вязы і ніколі нідзе нікага „электрычнаства“ ня бачыў. Ну, бывае часам хто упаліць корч, ну дык вядома—увечары ён бліск дзе“.

Гусьцей збігаліся маршчыны ля вачэй. Маціней сьціскалі зубы цыбучок, а дымок ад люлькі тоненькай нагойкай лёну слаўся па-над сьвай галавою.

„А можа яно дзе глыбока ў зямлі закопана? Кажуць-жа людзі, што ў зямлі, глыбока, глыбока, жыве агонь. І бывае, што ён так разгарэе зямлю, што яна трэскаецца, і тады гэты агонь выкавае наверх і, калі тут блізка хаты—спаліць усё дашчэнту. Няўжо тут блізка каля нас жыве такі агонь? О, крыў божа!“.

З неспакойнай думкаю ішоў дзед Ермалай па шхал і спаккойнай сыяжы на балотце. Прышоў дадому, а ўнук спаткаў яго ў варотках. Ён чакаў дзедка, каб, як заўсёды, падзяліцца з ім навінамі і паслухаць дзедаву думку.

— Прыехала многа нейкіх тэхнікаў, усё хадзілі каля Арахайскага возера, панавезлі нейкіх трубаў і казалі, што будуць прабіваць у зямлі дзіркі.

Дзед Ермалай, якога ніколі ня мог спужаць у гушчары лясной нікі зьвер, цяпер як быццам здрыгануўся.

— Кажаш, прабіваюць зямлю?

— Ага, мусіць будуць даставаць ваду.

— Агонь, уніка мой, агонь, а не ваду, электрычнаства шукаюць,—з трываю папярэў дзед і сеў на ганку.

— От у нас тут, дзедка, будзе хараша—вядома, відно, як уздзень.

„На пажары таксама відно“, адказвае ў думцы дзед. „Прылаецца скарэй высыяліцца куды“.

— Кажуць, дзедка, што нашае вёскі тут ня будзе.

— Так, так... Згарыць, саколік мой, усё.

— Ды не, тут будзе станцыя, а нам дадуць другое месца.

Тэхніка мадае грунт, выбірае месца.

Паглядае дзед са свайго агароду, хочацца падыйсці, і ён страшна. Нэрэшце бачыць, што там збіраецца многа людзей. „Наўжо такі ім ня хочацца жыць? Падыйду і я“. Падыйшоў дзед Ермалай, сьціснуў у зубах цыбучок свае люлькі, маўчыць і слухае. Арсэнчыкаў хлапец, комсамалец, ужо спрачаецца, і так заўзятая, нібы ён усё ведае лепей за ўсіх.

Праўда, пра станцыю ён пачуў у вёсцы раней за ўсіх, з тэхнікамі, інжынерамі ён таксама пасьпеў пагутарыць, але яму патрэбна была толькі аснова, а далей яго фантазія сьмела рысавала вялічэзныя гмахі, якія рассыпалі электрычныя прамёны на сотні кіламетраў. „Голку знойдзеш уначы на шашы, во якое будзе сьвятло“.

— Што ты пстрыкаеш сваім сьвятлом?—церабіў яго дзед,—бачыш ты яго, размыўся. Ён ужо ўсё тут ведае. Зьбегай дадому ды папрасі матку, каб уцёрла табе нос.

Мужычныя зарагаталі. Перад імі храбра тырчэла дзедова бародка, а з носа яго зьвісала капелька. Так яно па старасці было.

— Сладзі, брэйце, як кажа дзед, дадому,—зьявнуўся да хлапца адзін мужчына, а дзед сваю капельку з носа сам здыме. Усе зарагаталі.

— Парагачце, парагачце сабе, бо пасыла ці прымдзецца,—адказаў дзед і азваўся да суседа, каб зацэрпаць сваёю люлькаю карашкоў з яго капішкі.

На адчыненні Асінстану.

Разыходзіліся людзі па хатах. Разыходзіліся з рознымі думкамі, але аб адным. Наўрад ці думаў хто так, як думаў стары Ермалай, але большасць сялян пазірала на распачатую працу каля Арахайскага возера са свайго агароду, са свайго двора, са свае печы. І ароды з агароднінаю, і печы—усё гэта добрыя рэчы, але калі з гэтых месц мерцешца сьвет, жыццё новага грамадства, дык трэба сказаць: ня толькі „зьязай з печкі“, а „к чорту такіх печкі і агародзікі“.

З Ермалаямі пагутарыць забаўна. Ермалай дала старая цяска, прыгнечная цемрай вёска, вёска „чыстая і нячыстая“ сілы—з шаптунамі, знахарамі, папамі, ясунамі, дамавікамі. Вякамі стаяла вёска на адных слупох, і раптам—новая эпоха. Узняліся дзеці, унукі і калоцяць гэтыя слупы. Ермалаям няжка разумець, што яны апынуліся ў другой эры, што апроч 1930 году ідзе 13-ты год ад Кастрычнікавае рэвалюцыі, што чалавечтва, народжаннае ў гэтую эпоху, пачынае больш разумець, чым Ермалай. Трагедыя Ермалаю ў тым, што яны—дзеці перад дзецьмі Кастрычнікае эпохі.

Мы ня зьвешамся на Ермалаю, калі яны, лежачы на сваёй печы, бурчаць на унукаў, што заваявалі царку пад півэрскі клюб іх вуснамі бурчыць старая цёмная вёска. Гэтая вёска зломана настолькі, што дні яе існавання злічаны. Самі дзесяцігадовыя Ермалай пражылі столькі, што ня іхная „тэхніка“ будзе будаванца новая вёска. Шануючы жыццё працоўных Ермалаю, сыны і унукі кажучы: „жывецца, дзедка, на здароўе, калі маеце яшчэ сілы, памагайце, толькі не забывайцеся, што вы жывіце ня толькі ў 1930 годзе, а ў 13 годзе Кастрычнікавае рэвалюцыі“.

Дык вось у 11-м такім годзе (або ў 1928) закладаецца галоўны корпус электрастанцыі. Многа прабіваў у зямлі дзірк, глыбока выкапалі зямлю, а вёска Арахі стаіць на месцы.

— Давайце камені—кажа Асінбуд.

Арахайцы ня сыяць. Сьцісцілі ўсё поле. Пачалі рыдлёваць камяці мацаць, грукне—цягі яго сюды. Грыміць чыгунка пад цяжарам цэманту, жалеза, лесу. Будуцца склады. З кожным днём прыбывае народ:

Земляколы.

Жалезабетоншчыкі.

Каменшчыкі.

Мэляры.

Вадэправодчыкі.

Ацяплены.

Тынкаўшчыкі.

Абмурушчыкі.

Кацельшчыкі.

Арматуршчыкі.

Электра-монітэры і шэраг іншых кваліфікаваных рабочых.

Інжынеры—кіраўнікі работамі.

Усё гэта зьліваецца ў адзіную творчую сям'ю, а рук якіх вырастае наш магутны Асінбуд. Цэмантам у гэтай сям'і зьяўляецца калектыў партыйцаў-комуністаў. Без такога цэману у соцыялістычнае будаўніцтва клеіцца слаба. Слабы цэмант—слабае будаўніцтва.

На Асінбудзе нагядаўся розныя моманты. Былі моманты прасочваньня ў гэты цэмант вілягаці, але сваячасовыя крокі вышэйшых партарганізацый выцягвалі гэтую вілягаць, і пэўнт зноў набываў тую сілу, аб якой гаворыць сёнешні Асінбуд сваімі турбінамі, сваёй электрасілай.

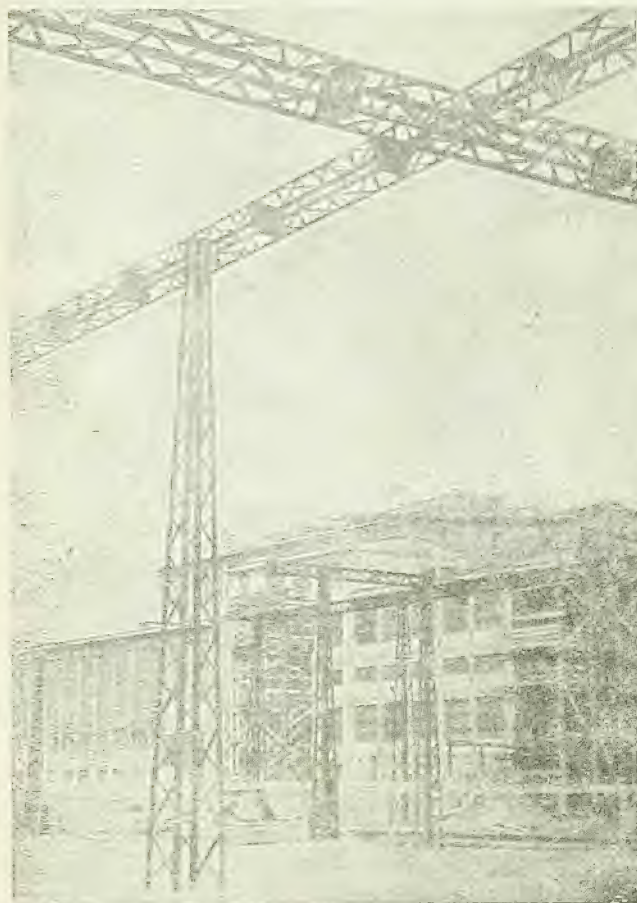
Рабочы соцыялістычнага будаўніцтва—ня проста рабочы.

Ён сьвядомы грамадзянін гэтага будаўніцтва.

Ён ведае, на што і куды ідзе яго энергія. Яму вядома, што ён рабочы, ён-жа і гаспадар і ўладар свае працы. Тут рабочыя з розных куткоў Савецкага Саюза, розных вярстаньняў і нацыянальнасьцяў. Рабочы камітэт яднае людзей розных профэсій і спецыяльнасьцяў.

Усе гэтыя людзі ўтвараюць адзіныя грамадзкія арганізацыі—МОПР, Авіяхім і іншыя. Яны маюць свой клуб, радыёўстаноўкі, газеты, часопісы, бібліотэку. Знаходзячыся вондаль гарадзкіх цэнтраў, яны не адарваны ад гэтых цэнтраў. Іх пачуць жывыя б'еца на унісон з пульсам усяго пролетарыяту соцыялістычнае будовы. На гэтай пабудове мы бачым не нявольніка працы, а свабоднага творцу.

На Асінаўскім балоне ідзе пляніроўка гораду. Ён захоплівае вёску Арахі. Праз не пракладваюцца чыгуначныя шляхі, па якіх павінны ісьці харчы станцыі—торф.

Хочаш-ня-хочаш, а „сыходзь, вёска, з яснай явы“ (з вершу Я. Купалы) Дайшло да агародзікаў, да хатак, печы. Вось тут і выявілася ўся трухлявасьць гэтай вёскі.

Загаманіла яна, толькі не адзіным голасам, а рознымі. Адны пра перасяленьне ў Крым, другія пра арганізацыю калектыву, трэці пра тое, каб заставіцца на месцы. Няхай, значыць, Асінабуд адоўжваецца крыху далей ад вёскі. Што ім, гэтым алошнім, да таго, што заводы Беларусі крычаць:

„Дайце электрасілу!“

Ім свая печка і малюсенькія з лучынкамі вокны засланяюць Асінабуды. І гэта ў такі момант, калі авангард пролетарыяту—яго партыя ўкладвае сваю энэргію, свае мазгі, рабочыя—свае мускулы, нэрвы,—вёска ў яе некаторай частцы трымаецца за старую печ.

Вось гэта яшчэ раз яскрава паказвае, што такую вёску трэба хутчэй разбураць. Сапраўды, здаецца, невялікая вёска Арахі, а клопату з ёю Асінабуду было даволі. Тым хто ўвайшоў у колгас, зямля была прадастаўлена тут-жа, непаладалеку; за перанос будынкаў, за ўгноеньня гоні заплочаны вялікія грошы. Атрымаўшы грошы, частка сялян прадала старыя хаты Асінабуду таксама за добрыя грошы.

Вядома, што Савецкая ўлада бедняка і сярдняка ня дасьць у крыўду, яна ім памагае. Але-ж нельга глядзіць па галоўцы таго, які, пранюхаўшы, дзе будзе праходзіць лінія перадачы

току, стараецца паставіць аруб якое варывенькі, каб яму сплалі добрыя грошы за зноску.

Дзе-ж тут у такога селяніна грамадзкія пачуцьці? Гэта-ж пастунасьці кулацкай работка. У рабочых калектывах такія зьявы кваліфікуюцца, як рэзтва, шкодніцтва. А калі сёньня з такімі зьявамі вёскі абыходзімся мякка, дык мы ўлічваем усе страшына азкія ўмовы, у якіх выходзіцца бядняк і блізкі да яго сярэдняк.

Колгасы: імя Леніна, „Чырвоны Прамень“ і іншыя, якія вырастаюць вакол Асінабуду, пад гукі цягніковага гудка, пад звон сталі, пры жэстай барацьбе з кулацтвам, пры электрычнай лямпе Гальча—вось, што прышло на месца старой вёскі Арахі. Вось тая лябараторыя, з якіх павінен выйсьці новы селянін з грамадзкім калектывным пачуцьцём рабочай клясы, з поўным уяўленьнем свае ролі ў соцыялістычным будаўніцтве, у перабудове сьвету.

Галоўны корпус станцыі—пры возеры, а да яго спускаецца града, як-бы шырокі земляны вал. Гэта вышэйшае месца выбрана для рабочага пасёлка. Чатыры трохпавярховыя вялічэйных муры выстраіліся ў шарэнгу ўздоўж гасьцінца. За імі пачы будынкаў другое чаргі, а побач два котэджы. На сёньняшні дзень усе будынкі гатовы. Паравое ацяпленьне, водаправод, электрыка. Тут прасторня і сьветла.

Вось у якіх умовах павінен жыць будаўнік соцыялізму, рабочы, інжынер, селянін.

Абпал гэтага пасёлка распасьцір сваю цудоўную кайму малады лес. Яму хочацца дагнаць рост будынкаў, але гэтага зрабіць яму ня хопіць сілы. Ён на пізіце, і пры самым найвышэйшым сьвім росьце ён усё-такі будзе дываном, які нібы энэржык разаслаў перад ганкам дому. Жыхары гэтых будынкаў будуць любавіцца купчастымі верхавінамі рознакаляровых дрэў.

А верасень усё-такі—мастак. І сёлета ён асабліва пастараўся: пазлаціў ён лісьце маладых бяроз, начырванеў асіну, вербазу, згусьціў зялёны колер на сасьне, яліне, і на будовы строгіх ліній, на горды Асінабуду мур

— ён разаслаў вячэрні сонечны пурпур. (Дзе вы, Ромбаўцы аў!))

Пераклікаюцца гудкі Энэргабуду, торфзаводу, электрастанцыі ў Выдрыцы, цягніка, дрэзіны. Гуляюць яны бурным рэхам па лясных прасторах, рэчках, возеры, рэжуць шшыню лясоў, балот і ўдзень і ўначы.

Напрывычная музыка для лясных жыхароў. Кажуць, што аднаго разу самы старшы з іх—мядзведзь такі рашыў папкі-нішча. Падшоў да чыгушкі, што ідзе на торфараспрацоўкі, прылажыў вуша да рэек і слухае, а тут ліхтары аўтодрэзіны і сёканулі блыскам па вачох, гукнула сьрэна—адступіўся ў бок, даў дарогу.

Вось яна, жывая казка.

У казках чалавек даўно шукае скарбаў на балоне. Ускочыць спрасонку, ухопіць рыдзельчак і пашоў. Капане, а там убачыць чорта лісыга. Скарб на балоне ёсьць, толькі шукаць яго трэба з нівелірам.

Вось так узброены чалавек вышаў на балота і знайшоў скарб.

На сорок шэсьць кілёмэтраў на балоне цяпер ужо праложана вузкая чыгушка. Спецыяльныя торфа-паязды шэрымі істужкамі разьбягаюцца па розных напрамках.

Машины рэжуць „балота“ на мільёны кавалячкаў, далей раскладваюць на балоне і, калі падсохнуць, складаюцца ў вялікія сыпарты-штэбелі.

Сёлета працавала дзесьць машын. На наступнае лета мяркуецца пусьціць яшчэ дванаццаць фрэзерных машын. Скардзяцца кіраўнікі, што дрэзна было з рабочаю сілай—яе не хапала на 70 проц.

Зараз ствараюцца найлепшыя ўмовы для працы тарфянікоў. На абшарах балота ў розных мясцох будуцца дванаццаць рабочых пасёлкаў. Шэсьць ужо скончаны. Цяпер цэнтральным пасёлкам зьяўляецца пасёлак № 2. Абпал доўгае вуліцы разьмясьціліся: кантора, рабочком, школа, пошта, больніца, клуб з радыёўстаноўкай, хлебапяркара, дзьве сталюкі, пажарнае дэпо з вышкаю і звяком, майстэрні, гараж аўтодрэзіны і цэлы рад кватэрных будынкаў для сезоннікаў.

Вось што ўяўляе з сябе рабочы пасёлак на Асінаўскім балоне. Гэта невялічкі культурны гарадок.

1) РОМБ—Рэволюцыйная арганізацыя мастакоў Беларусі.

І такіх пасёлкаў будзе дванаццаць, адзін з якіх будзе размешчаны на востраве, дзе цяпер некалькі хутароў пад назваю „востраў“, і гэты пасёлак будзе з'яўляцца цэнтральным.

Тут будуць пабудаваны вялікія изглыныя будынікі, тут будзе змяшчацца галоўнае кіраўніцтва торфараспрацовак, торфзаводу. А завод не маленькі. У летнюю пару тут будзе працаваць каля 3000 сезоннікаў. Гэта вельмі цікавае і сваясаблівае прадпрыемства. Цяпер яно выдзелена ў асобную адзінку і перайшло пад кіраўніцтва Белторфу.

Трудна ўявіць усю веліч разгортвання работ, не пабытаўшы, не паглядзеўшы. У Беларусі нараджаецца новая сям'я гарнікоў, разгортваюцца капальны чорнага золата. На паўтары мэтры глыбіні здаймаецца пласт жалізі на плошчы тысяч гектараў. Застаецца добрая зямля, якая пойдзе для пашырэння сельскай гаспадаркі.

Беларусь балотная ператвараецца ў квітнеючыя палаткі новай, колектыўнай, сацыялістычнай вёскі.

Патом і пашы, а можа яшчэ і мы запішам у гісторыю—быў 13-ты год або, як даўней лічылі, 1930. Была ў нас першая пяцігодка. Партыя пролетарыяту паклікала выканаць яе ў чатыры гады. І ўзяўся тады творчы ўздзім:

Ударнікі, наперад!
Вайна гультайству і нядбайству!
Смерць шкодыкам!
Што?
Опартуністы наставілі рогі!
Прэч з дарогі!
Мацінай удары молата!
Уздывайся край
магутным волатам!
І ў цемні балота заблішчэлі зоркі.

А было яно вялікае балота, векавечная вада ста-яла тут, ні сьцежак, ні дарог, а аячэрняю парою распылаўся вэлюмам туман.

Была нялёгкая пара, часамі не хапала тэхнікі, навукі, былі няхваткі і з харчамі, але будаўнікі загартавалі свае мускулы мацнейшым гартам Ленінскае партыі,

і задымілі трубы новых фабрык,
электрычных станцый,
узвылі балота,
і на месцы дзікае травы—
ўзрасьцілі буйнае калосьсе жыта.

Як бачыце, «пабудавалі мураваныя дамы і насадзілі сад.
І слухаць будучы дзеці гэтую гісторыю і скажуць: слава вам, бацькі, браты і сёстры!

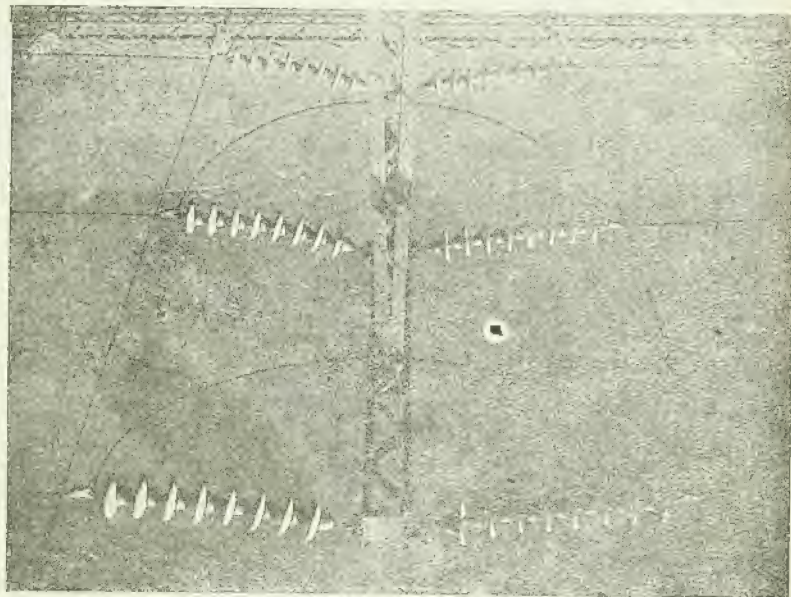
Расчыніліся дзверы гаражу, і ліхтары аўтодрэзіны ўрэзаліся ў цемь верасеньскага вечара. Група партыйцаў едзе на Асінібуд на партсход. Роўненькай палоскаю сьцелюцца пасмы ліхтары. З боку паглядзець, дык быццам бяжыць у цемні адзін агонь. Калі вы едзце на аўтодрэзіне, вы нібы пералятаеце нейкае бяздоньне і здаецца, што вось гэтая чыгунная істужка, гэты блыск ліхтары — адзіны шлях, па якім вы можаце імчыцца. Вы сваім тварам рассякаеце наветра, па галаву тужэй націгваеце шпанку і моўчкі слухаеце рэк гул і яго водгалас у балотных пералесках.

Дрэзіна павірниўла на галоўную дарогу. Вы бачыце ў розных мисьцінах яскравыя агні.

Вы бачыце ў адвечнай цемні асінаўскіх балот агні-Электрычнасьцю асьветлена балота.

А дрэзіна, нібы той „ковер-самолет“, імчыць вас далей. І ўздываецца над дрэвамі высока-маладая думка птушкай-сокалам. Вось вам і казка.

Фантазія чалавека стварыла казку. А творчая „фантазія“ пролетарыяту вольнае краіны з некаторых казак робіць быль.

Сацыялізм у нашым краі для некаторых—казка.
А Асінібуд з электрыкаю на балоне заяўляе:
Ня казка гэта і ня сон. Соцыялізм у СССР—сапраўднасьць, факт!

М. ен Жук.

(Нарыс)

Фото Ёл. Семіянкі.

За паўтара кіламетры ад тэрыторыі Першай усебеларускай выстаўкі знаходзіцца Менская балотная станцыя. Пачатак існавання яе адносіцца да 1922 году. Царскі ўрад, адсутнасць сродкаў для правядзення даследчай работы, называй грамадзянская вайна, нямецкая і беларуская окупанцы не давалі магчымасці развіваць даследаў на Балотнай станцыі. Фактычна сталая работа на Станцыі пачалася ў 1922 г.

Прышло восем год. Адвечнае дрыгвянае балота абудзілася і ператварылася ва ўраджайныя, квітнеючыя палі. Сёння на гэтым месцы знаходзіцца састаўная частка Усебеларускай выстаўкі—павільён культуры балот. Ня толькі навуковыя дасягненні Станцыі, але і вынікі практычных даследаў савецкай мэлоранцыі—вось што паказвае сёння гэты павільён.

2.600 тысяч га займаюць балоты Савецкай Беларусі. Больш паловы плошчы ўсіх ворных зямель нашай рэспублікі знаходзіцца пад яшчэ не абуджанымі прасторами.

Балоты бываюць трох тыпаў: нізінныя, пераходныя і верхавыя, альбо мохавыя. Першы тып балот знаходзіцца ў басейне ракі Прыпяці (Палесся). Гэтая частка Савецкай Беларусі мае каля 40% балот.

Нізінныя балоты з'яўляюцца найбольш карыснымі. Гурф, які здабываецца на балотах гэтага тыпу, ідзе на апал і ўгнаенне, а глеба пасля мэлоранцыі засяваецца збожжавымі культурамі. Ураджай на такім балоне высокі. Толькі пшаніца і грэчка не растуць на ім. Глеба нізіннага балота багатая азоцстымі ўгнаеннямі і мае шмат вільгаці, што як-раз ня спрыяе для ўраджайнасці пшаніцы і грэчкі.

Расліннасць нізінных балот багатая. Пасля мэлоранцыі балота, гадзіны прырост хваёвага лесу павялічваецца ў 5—6 разоў. Экспанаты павільёнаў яскрава гавораць аб гэтым.

Значна ніжэй стаяць балоты пераходнага тыпу. Яны маюць больш моху. Ураджайнасць травастой бывае ад 20 да 50 пуд. з гектара. Расліннасць шмат чым адрозніваецца ад першага тыпу. Стаяць на балоне бярозк, ды хвойкі, на выгляд маладыя, але яны—каржакі, вышыя да 3 мэтраў, ім па 25—30 год.

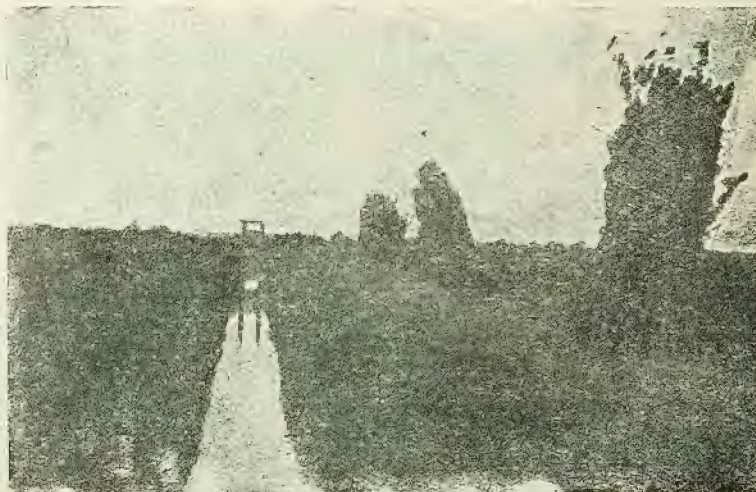
Нарэшце, ідуць балоты мохавыя. Гэта самы горшы тып. Уся глеба складаецца з моху сфагнуму, і багун ды ягад-

знікі—вось расліннасць гэтых балот. Дзе-ні-дзе прабіваецца сак, ды часамі сустракаецца расіца кругалістая. Мохавыя балоты найбольш пашыраны ў басейне ракі Бярэзіны.

Карты, дыяграмы, рысункі мэлоранцыі балотных масываў, віды дрэнажу на глыбокіх і мелкіх балотах, модель зямлярпалкі па Мар'іне, прылады мэлоранцыі ды дзесяткі іншых экспанатаў паказвае пакой мэлоранцыі.

На сёння не з'явіліся літары лезунгу: „Машней бярэцца за культуру балот“. Гэты лезунг нездарма вісіць тут. Ня толькі прыгожыя словы лезунгу заклікаюць рабочых ды працоўнае сялянства Савецкай Беларусі пад кіраўніцтвам ленінскай партыі весці барацьбу за ператварэнне балотных масываў ва ўраджайныя нівы. Жывучы практыка агітуе за мэлоранцыю.

Менская балотная станцыя займае плошчу ў 300 га. Палову яе складаюць мэлораваныя балоты, а рэшту—мінэральная глеба.

Канопі на балоне каля Менску.

Гарбуз і капуста, выгадаваныя на асушаным балоце ў Менску.

Высокі ўраджай станцыя дамагалася шляхам механізацыі, угнаення, правільнага севазвароту ды ўжывання высокаўраджайных гатункаў насення.

Ураджайнасць зерневых культур на станцыі надзвычайна высокая. Гектар азімага жыта дае 28 цнт. Найбольшы ўраджай аўсу 36 цнт, і ячменю 26 цнт з га.

Як паказваюць досьледы Станцыі, для умоў нашай краіны самы найлепшы час засеву збожжавых культур на балотных глебах ад 20 жніўня да 10 верасня.

Спрыяючыя ўмовы на асушаных балотах для разьвіцця гародніцтва. На балотнай глебе гатунк капусты „Кашыры“ даў з га 557 цнт у той час, калі на мінеральнай глебе ўраджай гэтай капусты—258 цнт.

На менш значныя посьпехі дае разьвязьненне ягад на мэліораванай балотнай глебе. Ураджай маліны праз адзін год пасля пасадкі 5,5 цнт з га, праз два гады — 17 цнт, праз тры — 20 цнт. Высокі ўраджай даюць трускаўкі. Першы год — 8 цнт, а праз два гады—52 цнт.

Практыка досьледаў Балотнай станцыі знайшла свой адбітак і пацверджаньне ў мэліоратыйных таварыствах на мясцох. Рост мэліоратыйных таварыстваў БССР з кожным годам павялічваецца. У 1924-25 годзе іх было 425, з 79 тыс. 666 членаў, а ў 1929-30 годзе налічваецца ўжо 1.300 і ахапляюць яны 261.500 членаў.

Дасягненні таварыстваў у справе змаганьня за культуру балот прадстаўлены ў асобным пакоі павільёну дзесяткамі экспанатаў жыта, аўса, канпель, лёну...

На асушаным балоце пераходнага тыпу 1-ае Паварчыцкае мэліоратыйнае таварыства, Старобінскага раёну, пры ўжываньні мінеральнага ўгнаення дабілася ўраджаю аўса 39 цнт з га.

Ды ці толькі таварыствы? Дэманструюць свае посьпехі дзесяткі калектывных гаспадарак Савецкай Беларусі.

Буйных посьпехаў дасягнула наша краіна на фронце мэліоратый. Асушка Брагінскага, Мар'інскага ды іншых балотных

масываў, на якіх зараз створаны сацыялістычныя гаспадаркі, высокая ўраджайнасць палёў гэтых мэліораваных балотных абшараў, зьяўляюцца лепшымі агітатарамі за савецкую мэліоратыйную Толькі дзякуючы арганізацыі на Мар'інскім балоце буйных мэліораваных гаспадарак сацыялістычнага сектару за тры гады асушана 10.000 га балота і засеяна каля 3.000 га балотнай паліны.

Балоты багаты торфам. Здабываюць яго на апал, падсыпі і ўгнаеньне. Торфяны апал пачынае завабляць сабе ўсё больш пачэснае месца. Некаторыя раёны, як, напрыклад, Самахваўскі, амаль выключна ўжываюць на апал торф.

Мала ўвагі аддаецца торфу, як арганічнаму ўгнаеньню. А між тым уплыў тарфянога ўгнаення на ўраджайнасць вельмі значны. Калі гектар жыта без ўгнаеньня дае 7,5 цнт, дык з тарфяным ўгнаеньнем ураджайнасць павялічваецца ў два разы.

Паказаны на выстаўцы ўзор тарфянога подсыпілу. Ён значна таней за саламяны, добра паглынае вадкасць. Гной з тарфянога подсыпілу зьяўляецца найлепшым ўгнаеньнем для палёў, бо цалкам затрымлівае жывку і аміяк. Пры ўжываньні яго спыняюцца хваробы ног жывёлы: макрэн, загібаванне стравак і г. д. Менш небяспечны ён і ў часе пажару.

* * *

Па БССР да гэтага часу асушана 23.770 га балот. Пяцігалоўны плян прадугледжвае асушыць 871.861 га, на што патрапіць 50 мільёнаў р. дзяржаўных сродкаў. Нашай задачай зьяўляецца на працягу бл жэйшых гадоў заваяваць усе 260 т. га балотных абшараў Савецкай Беларусі. Ад гэтай праблемы ў значнай ступені залежыць далейшае разьвіццё буйнага сацыялістычнага земляробства.

Праз мэліоратый балотных масываў — дрыгвы да новых тысяч калектывных гаспадарак, да новых соцен тысяч тон тавараўнага хлеба!

ЦАРКВА І КАСТРЫЧНІК

Нарыс Н. Бяліны-Падгаецкага

Яшчэ ў кастрычніку месяцы 1917 г. патрыярх Ціхан называе Кастрычніцкую рэвалюцыю антыхрысціянскай справай і адкрыта заклікае сваю „паству“ да ўзброенага супраўдлення большавізму. Яраслаўскія папы таксама яшчэ ў эпоху выбараў ва ўстаноўчы сойм выкідаюць лезунг „адной неаддзяльнай Расіі“ — лезунг, пад якім пазней праводзілі ўсю сваю контр-рэвалюцыйную агітацыю белыя генералы.

У грамадзянскую вайну, калі расійскія контр-рэвалюцыянеры ў кантакце з контр-рэвалюцыянерамі беларускімі, украінскімі, грузінскімі, з дапамогаю капіталістых Францыі, Англіі і Амерыкі наступалі на толькі што народжаную і непаспешную яшчэ ўзмацніцца ўладу саветаў — у грамадзянскую вайну праваслаўнае духавенства таксама было на старане рэакцыі, таксама актыўна дапамагала ёй.

У арміях Дзянікіна, Юдзеніча, Калчака і Урангеля служыла вельмі шмат папоў, якія нават са зброяю ў руках змагаліся супроць улады саветаў. Папы служылі ў белых генералаў і ў контр-разведках, яны выказвалі ў акупаваных краінах камуністаў, якія там перахоўваліся, яны ўсімі сродкамі дапамагалі белавардзеццам у іх барацьбе супроць пролетарскае рэвалюцыі.

Але, дзе „хрысціянская царква“ асабліва выявіла сваю контр-рэвалюцыйную сутнасць, дзе яна выявіла перад усім сьветам сваю выключнасьць, выявіла выключную бессардэчнасьць і жорсткасьць, — дык гэта ў пытаньні аб выніццях царкоўных каштоўнасьцяў у пытаньні аб арганізацыі з дапамогаю гэтых царкоўных каштоўнасьцяў, дапамогі галодным. У 1921 г. пасля трох год выключнага на сваёй жакоўскай грамадзянскай вайны, на зруйнаваную і змучаную Савецкую краіну абрушылася новае ліха: неуродка і голад. З голадам разам ішоў рад заразных хвароб — тифус і іншыя, якія ў сваю чаргу неслі ў магілу дзясяткі і сотні тысяч ахвир. І вось у гэты выхад на пажыткі момант савецкая ўлада прыступіла да выніцця каштоўнасьцяў з царквы, манастыроў і касьцёлаў краіны. Чаму так зрабілі? Можа, каб абраць рэлігійныя пачуцьці верных, каб зрабіць шкоду рэлігіі і яе служкам? Зусім не! Прыступаючы да адбранаў каштоўнасьцяў, савецкі ўрад меў толькі адну мэта дапамагчы галодным.

Але на тое, каб можна было купіць за межамі хлеб, згущанае малако, мяса, цэльную вопратку, патрэба было золата, патрэбы былі каштоўнасьці, якія можна было вымениць на замежную валюту.

Здавалася-б, праваслаўная царква, якая так любіць гаварыць пра сваю міласэрнасьць і браталюбства, павінна была-б з радасцю адгукнуцца на заклік савецкае ўлады дапамагчы галодным, які ўміраюць, павінна была-б добраахвотна і шырока расчыніць свае са сваімі багацьцямі. Бо ўмралі людзі! Умралі жанчыны і дзеці! Умралі тым-ж самым сяляне, там „паства“, аб якой павінны былі-б, здавалася, клапаціцца царкоўнікі.

На справе-ж здарылася зусім інчэй. Патрыярх „всёя Русі“ Ціхан выдае дэкрэт, які заараняе царкоўнікам занадта добраахвотна царкоўныя каштоўнасьці большавіком. Патрыярх Ціхан за невыкананьне гэтага свайго дэкрэту пагражаў — папоў пазбавіць сана, а верных міран адлучыць ад царквы.

Тыя царкоўнікі, якім удалося разам з рэшткамі арміі Дзянікіна і Урангеля пакінуць абшары Савецкае краіны — гэтыя царкоўнікі, паднялі з прычыны дэкрэту аб выніццях царкоўных каштоўнасьцяў, дзікае вышчэ за межамі.

Новая эканамічная палітыка. Закасаўшы рукі пролетарыяту ў Саюзе з бянішка-серадніцкімі масамі сялянства пачаў адбудоўваць зруйніванія фабрыкі і заводы, пачаў будаваць соцыялізм у рэспубліцы працы. Вораг на ўсіх франтах грамадзянскае вайны разьбіты. Надзеі на тое, што савецкая ўлада згіне з дапамогаю замежнае інтэрвенцыі разьбіта. Контр-рэвалюцыя шукае іншых шляхоў дзеля барацьбы з большавікамі, знаходзіць іншыя мэты супраціву дыктатуры пролетарыяту, якая з кожным днём усе больш ўзмацняецца. На гэтай глебе адбыўся раскол у праваслаўнай царкве, якая падзялілася на „шханаўцаў“ (паслядоўцаў контр-рэвалюцыйнай лініі патрыярха Ціхана) і на „абнаўленцаў“, на царкву „мёртвую“ і на царкву „жывую“. Мы ня будзем тут разьбірацца ў канонах праваслаўнае царквы, з якімі згодны шханаўцы ці з якімі ня згодны абнаўленцы. Скажа — тут толькі адно, што абедзве гэтыя галіны праваслаўнае царквы, як былі ў сваёй сутнасці контр-рэвалюцыйныя так і засталіся імі.

Раскол у праваслаўнай царкве адбыўся і ў сферах эміграцыйнага за межы духавенства. Там ён наараў вельмі арыгінальную

і характэрную ўсёй праваслаўнай царкве форму. Мітрополіт „парыскі“, вядомы папрошчык на Хомшчыне Эўлогі падрымлівае кандыдатуру на імператарскі прэстол у Расіі цяпер ужо памёршага блодка вялікага князя Мікалая Мікалаевіча, а ў той час мітрополіт „ніжні“ ня меншым, чым Эўлогі папрошчык чарнасопска Антоні Храпавіцкі стараецца за „Імператара Кірылу“.

Кіраўнік каталіцкага касьцёла, рымскі папа зараз-жа пісьля Кастрычніцкае рэвалюцыі становіцца ў ясна варожую пазіцыю ў дачыненні да новае баганаішчае Расіі. Белыя эмігранты маюць цёплы прытулак у пэрыскай Ватыкане, дзе атрыта працоўная пляня інтэрвенцыі супроць СССР, пляня шпіёнажу і шкодніцтва ў Саюзе. А каталіцкія ксяндзы, разам з папамі іншых рэлігійных культаў, прабуюць правесці гэтыя ватыканскія пляны да жыцця. Прыгадае — хоць-бы контр-рэвалюцыйную арганізацыю каталіцкіх ксяндзоў у Ленінградзе ў 1918 г. Арганізацыю, на чале якое стаў Магілеўскі мітрополіт барон Рооб (цяпер біскуп у Польшчы), біскуп Цяляк і пралат Буткевіч. Прыгалам контр-рэвалюцыйную арганізацыю ў 1920 г. ксяндзоў Малецкага, Матулінаса, Хведзько і шмат іншых. Прыгалам значную работу ў тым-жа годзе ў Менску ксяндза Тамашэўскага.

Мусульманскае духавенства ў Кастрычніцкую рэвалюцыю і ў гады грамадзянскай вайны арганізоўвае разам з белавардзеццамі контр-рэвалюцыйнае паўстаньне супроць улады саветаў на Каўказе і ў Туркестане. У Дагестане ў 1917 годзе (пасля Кастрычніцкае рэвалюцыі ў Расіі) белавардзеццамі і малымі (мусульманскія папы) робіць пераварот і арганізоўваюць монархію — так званы „Эмірат Паўночнага Каўказу“ — пачаў з „яго высокасьцю“ эмірам Узну-Хады-Ханам.

Што праваслаўнае духавенства і служкі іншых рэлігійных культаў не зьмянілі да гэтага часу свае варожыя пазіцыі да пролетарскае дыктатуры, гэта ясна выяўляецца з цэлага раду контр-рэвалюцыйных спраў, у якіх за гэтыя апошнія гады так ці іначай былі замешаны гэтыя „божскія служкі“.

На Украіне, арганізаваная яшчэ ў 1918 г. так званая „украінская аўтокефальная праслаўная царква“ ўваходзіць складала а часткаю ў украінскую контр-рэвалюцыйную арганізацыю „Саюз Вызвалення Украіны“. А гэты саюз зрабіў сабе мэтай скінуць савецкую ўладу і перадаць Украіну ў рукі папоў і капіталістых. У украінскай аўтокефальнай праваслаўнай царкве знаходзілі сабе прытулак усе контр-рэвалюцыйныя элементы краіны, якія маюць у гэтай царкве паслы папоў, дзякоў і т. д. Контр-рэвалюцыйная дзейнасьць гэтае царквы стала цяпер так моцна, што нават сабраўшыся ў Кіеве ў канцы студзеня 1930 г. усеукраінскі сабор прымушаў быў вынесці рэзолюцыю, якая асуджае контр-рэвалюцыйную дзейнасьць царквы і прызначае далейшае існаваньне гэтае царквы шкодным.

У 1927 г. у Менску, а ў 1929 г. на Валыні арганімі пролетарскае дыктатуры ліквідуюцца шпігоўскія банды багатыстых, якія перасылалі контр-разведкай варожых нам капіталістычных краін сакрэтныя весткі пра нашу Чырвоную армію, пра нашу прымысловасьць і г. д.

У канцы кастрычніка 1929 г. на Паўночным Каўказе выкрыта сэкта „мяслаўніцкая“. Кіраўнікі гэтае сэкты — папы і былыя афіцэры белай арміі. Зладчы сэкты: барацьба з савецкаю ўладаю, пропаганда дэзэртэрства з Чырвонае арміі, падрываўка да монархічнага перавароту.

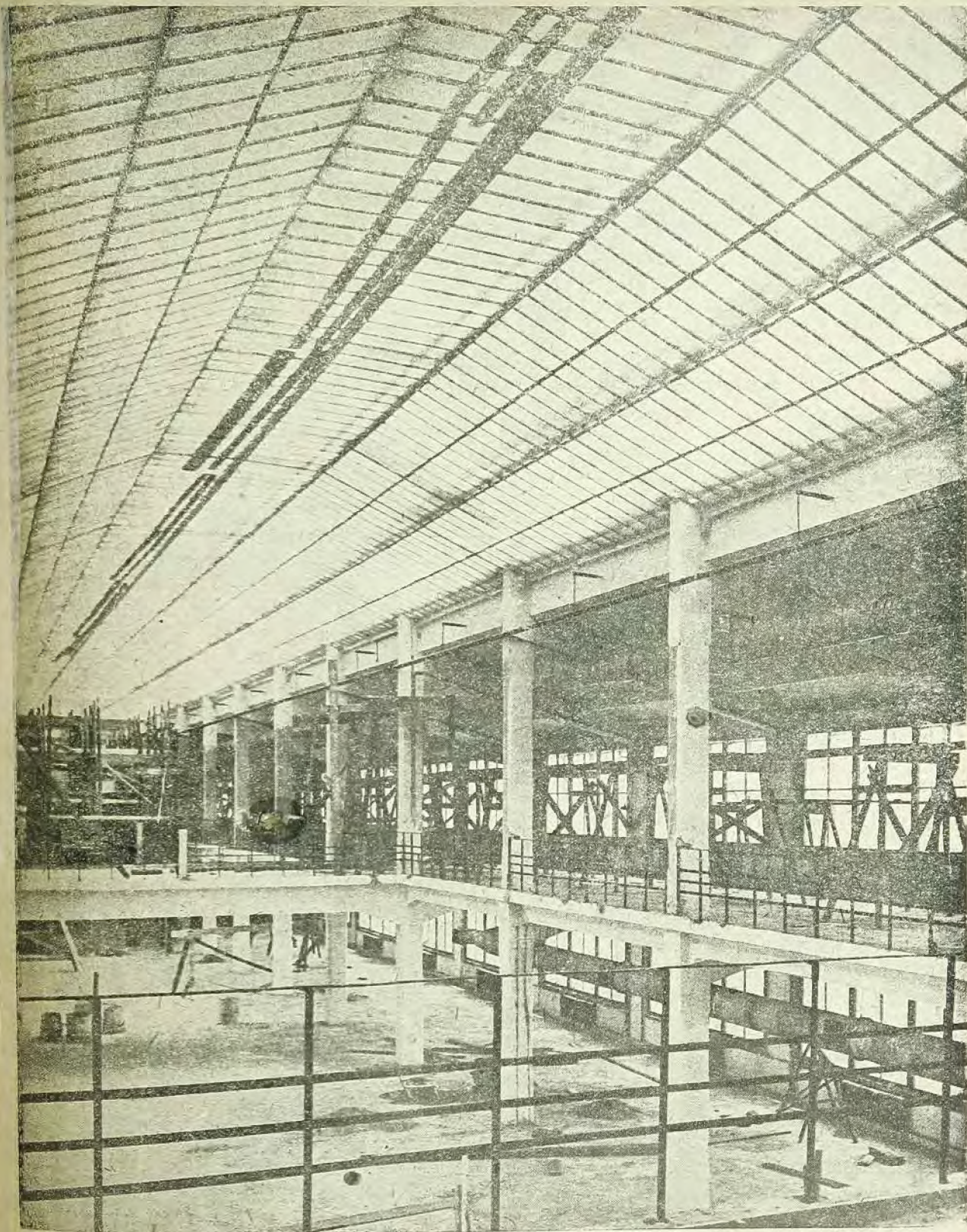
У лістападзе 1929 г. у Варонежы выкрыта сэкта „Федараўцаў“, на чале якое стаяў таксама белы афіцэр і якая мае на мэце таксама монархічны пераварот.

У канцы 1929 г. у Віцебску выкрыта ўжо чыста монархістычная арганізацыя, на чале якое стаяў біскуп Астроўнаў і поп Глушкоў — у мінным афіцэр царскае арміі.

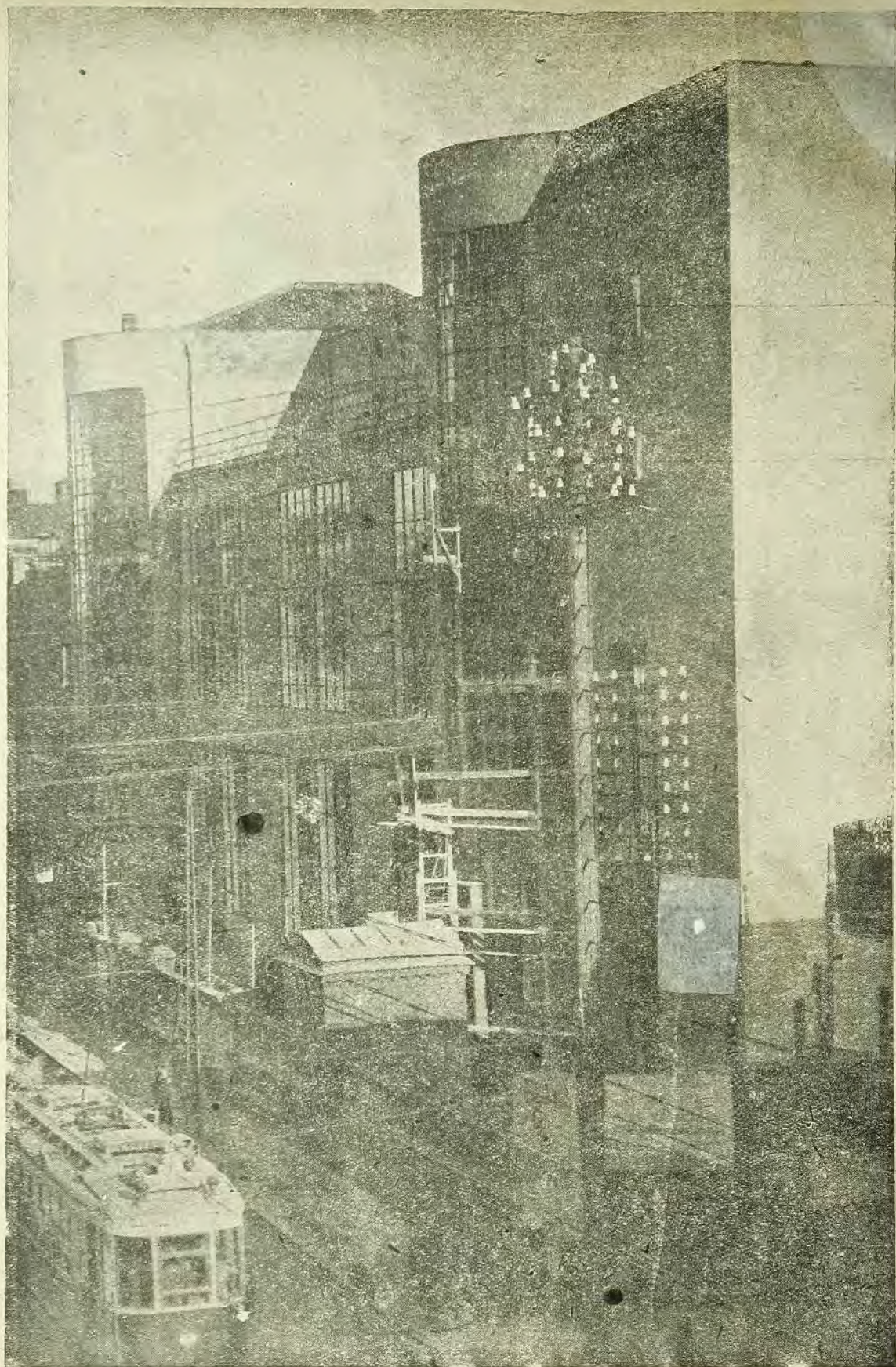
Вось пералік далёка ня ўсіх, а толькі найбольш буйных контр-рэвалюцыйных арганізацый, у якіх на працягу толькі апошняга 1929 г. прымаў удзел прэстаўніцкі розных рэлігійных культаў, пачынаючы ад праваслаўных біскупаў і канцуючы багатыцкімі „братнімі“. А колькі за гэты час было з боку царкоўнікаў іншых формаў шкодніцтва, як распаўсюджваньне, хлусьлівых чутак, перахоўваньне драгінных разьменных грошай агітацыя супроць калектывізацыі і коопэрацыі, агітацыя супроць усіх мерапрыемстваў савецкае ўлады.

Праваслаўныя „башошкі“, як і ўсе іншыя служкі рэлігійных культаў, ворагамі пролетарскае рэвалюцыі былі — ворагамі і засталіся.

ЧЫРВОНЫ ВІЦЕБСК БУДУЕЦЦА

ШВЭЙНАЯ ФАБРЫКА
ФОТО САЛАВЕЙЧЫКА

Новы дом дзяржбанку ў Менску. Рог Ленінскай і Савецкай.

Выданьне Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва.

Адказны рэдактар МІХАСЬ ЧАРОТ.

Чырвоная Беларусь

ЦАНА

15

КАП.

N 23-24

8820/2288

А РЫШТАВАНЬНЯХ!

ФОТО УЛ. СЕМЯНІ

ПРЫМАЕЦЦА ПАДПІСКА НА 1931 год

САВЕЦКАЯ КРАІНА

НА НАВУКОВА-ДАСЬЛЕДЧЫ, НАВУКОВА-ПАПУЛЯРНЫ КРАЯЗНАЎЧЫ ЧАСОПІС

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—навукова-дасьледчы, навукова-папулярны марксыцка-ленінскі краязнаўчы часопіс—зьмяшчае артыкулы навукова-дасьледчага, навукова-папулярнага, політычна-масавага, публіцыстычнага, апісальнага характару, а таксама краязнаўчыя нарысы, марксыцка-ленінскую крытыку, рэцэнзыі і бібліяграфію.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—магутны барацьбіт за марксыцка-ленінскую ідэалёгію, за дыялектычны мэтад маркса—леніна ў краязнаўстве і навуцы, магутны барацьбіт за генэральную лінію камуністычнае партыі.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—ваяўнічы змагар з варожымі марксызму-ленінізму плынямі ў краязнаўстве і навуцы, ставячы задачу ваяўніча змагацца з контррэвалюцыйным беларуск. нацыянал. дэмакратызмам за пролетарскую навуку і культуру, за савецкае краязнаўства.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—ставіць задачай мобілізацыю шырокіх мас на дасканалае навуковае дасьледваньне вытворчых сіл БССР у інтарэсах соцыялістычнага будаўніцтва і на непасрэдны ўдзел у гэтым будаўніцтве.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—за савецкае краязнаўства.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—за перабудову ўсёй краязнаўчай працы на новых вытворчых асновах. кожны завод, кожная фабрыка, кожны саўгас, колгас—даёш краязнаўчыя ячэйкі для вывучэньня вытворчых сіл у інтарэсах пасьпяховага соцыялістычнага будаўніцтва.

„САВЕЦКАЯ КРАІНА“—арыентуецца на масавага краязнаўцу. партыйцы і комсамольцы, беспартыйныя рабочыя, колгасьнікі, батракі, беднота і лепшая частка сьраднякоў, студэнцтва, вучнёўская моладзь, вясковая і гарадзкая інтэлігенцыя, адданая справе соцыялістычнага будаўніцтва—актыўна пішэце ў часопіс вашы краязнаўчыя допісы.

ВЫХОДЗІЦЬ
Р А З
У МЕСЯЦ

У М О В Ы П А Д П І С К І :

На год		На 9 м.		На 6 м.		На 3 м.		На 1 м.	
Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.	Р.	К.
4	—	3	25	2	25	1	25	—	50

Падпіска з кожнага месяца

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА:

У бюро падпіскі „Кніга-Пошта“ (Менск, Пляц Волі, 5), у рэдакцыі часопісу (Менск, рог Ленінскай і Унівэрсытэцкай, 29-35 Краязнаўства), ва ўсіх паштовых аддзяленьнях, у раённых і акруговых краязнаўчых арганізацыях і ва ўсіх кнігарнях Беларускага Дзярж. Выдавецтва і інш.

САВЕЦКАЯ КРАІНА ПРАДАЕЦЦА: у Цэнтральным бюро Краязнаўства пры Бел. Акадэміі Навук, ва ўсіх аддзяленьнях Белдзяржвыдавецтва і ва ўсіх аддзяленьнях і кнігарнях іншых выдавецтваў.